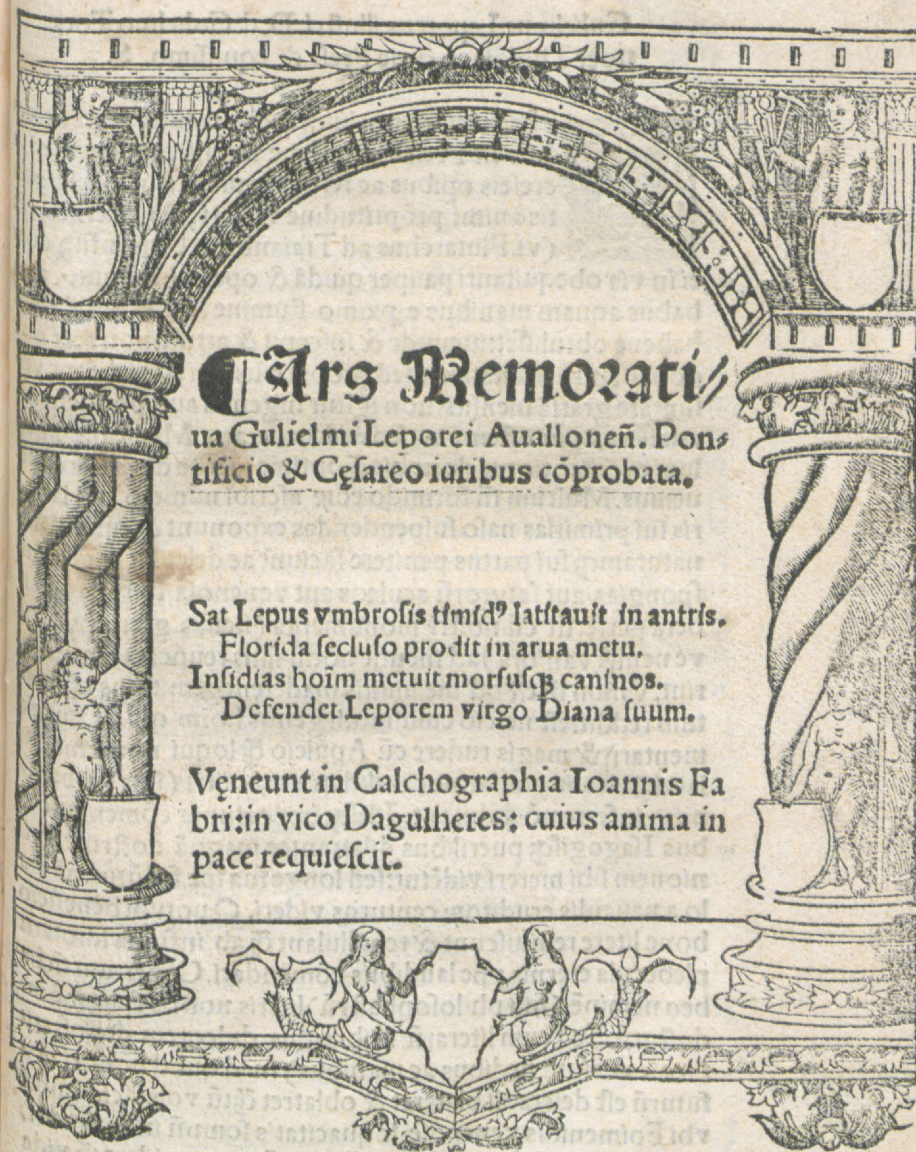

Ars Remorati

ua Gulielmi Leporei Aualloneñ. Pontificio & Cesareo iuribus cōprobata.

Sat Lepus vmbrosis tñmīd⁹ latitauit in antris.
Florida secluso prodit in arua metu.
Insidias hoīm metuit morsusq; caninos.
Defendet Leporem virgo Diana suum.

Veneunt in Calchographia Ioannis Fabri:
in vico Dagulheres: cuius anima in
pace requiescit.

Gulielmus Leporeus Illustri. D. d. Gulielmo Tori
noer Tholosane curie Presi di equissimo. S.

X antiquis annalium monumentis memorie p
ditū est Preses equissime munificentiam non in
crescens opibus ac rerum copia: sed in sola largie
tis animi propititudine versari, Artaxerxes em
(vt Plutarchus ad Traianū scribens inquit) cum
ei in via obequantis pauper quidā & operarius homo. ami
habus aquam manibus e pximo flumine haustā nihil aliud
habens obtulisset: iucunde & suscepit & arrisit: non rei (que
donabatur) estimatione sed propta eius qui largiebatur vo
luntate gratiā mensus: non igitur ingentia auri pondera nō
attalicas opes offerimus: sed exilem de arte Memoriae libel
lum excellentie tue de nobis q̄ optime merite dicamus deu
uemus. Multum tñ formido eorū ascribi numero qui labor
ris sui primitias naso suspendendas exponunt & euantilant
naturamq; sui partus penitere faciunt ac delebiles censorum
spongas aut satyrorū aculeos aut venenosa linguarū vera
bera perferūt cū nostri monumenta (siculis gerris hyberis
venenijs vaniora) ad incudē nōdū satis reuocata maturue
rint. Vnum tñ est qd̄ me multis madētem gemitibus cōsolat
um reddit: est nescio cuiusmodi genus hoīm qui cū sint ele
mentarij & magis rudere cū Apuleio q̄ loqui nouerint. In
laudabiles lingue latine candidatos conuitia (suis barbaris
mis) inferre nō dubitant. Istisq; importunis cōmentationi
bus Isagogisq; puerilibus dilatrantes magnā doctrine opti
mionem sibi mereri vidētur: sed longe sua spe fallūtur: nā ma
lo a pauculis eruditorū centurijs videri. Quorum beneficio
bone litere reuiscunt & repullulant q̄ ab infinita idiotarū
plebecula eternis ppe laudibus cōmendari. Cōpertum tñ ha
beo neminē (nisi philosophastrū) literis nostris fuliginē in
ducturū. Sed cum literarū sitibundus dulcorem degustarit
(totis vt aiunt pedibus ac manibus) in id quod honori nro
futurū est deierabit blateret & oblatret q̄tū volet scio quod
vbi Epimenidis venenose loquacitatis somnū indormierit.
ad resipiscendū sero cōsurget Phrygū more: videre tñ vide
or in hoc satyrico genere peculiariter delectari totāq; malefi

Fo. 2.

cij orationē dotare. Ideo in tuarū laudum cāpo cōdescēde
re vtile esse existimaui. Sed vndenā potissimum sumā exoro
dium. nescius ingemisco nostreq; minime virtus genuinis
viribus destituitur: nam si illa scriptis redegero q̄ in te omēs
demirantur blādiri dicar. sin tacuero inuidere. Malo tñ adu
lationis nota falso inuri q̄ liuoris macula quouis modo re
spergi. Ancipitem em euētum vtrūq; cadet experiar: Tholo
sana igitur curia (ne caducū parietem inclinaret) te in eqssi
mū presidē bene cōsulta excepit (Scia virtute & morib⁹ ad
amissim in literali certamine pēfatis) in quo nō paruam tibi
& posteris laudē comparasti. Gloriari pfecto debes equissim
me presul: ac si arguūm abstulisses clypeum tum ob virtutē
tum tuarū insignia: tum ob memorie tenacitatē. De te igitur
dicere possum vt Cato maior de Scipione minori soli sensus
inest: vmbri par cetera turba. Ex alijs tamen augurari nolo
eruditorum enī (vt inquit Democritus) censura vix haberi
potest. Phebus pfecto lumē suū inclinaret si collata in me
beneficia recēdere vellem, pro quibus si vitam pro dignitate
tua profunderem, non viderer partem meritorum assequu
tus: sed ne in immensum nostra crescat oratio laconum bre
uitate vtentes coronidem adiūctimus tenelesq; ingenioli nos
stri primitias nomini tuo nūcupatas defecato excipias an
mo impensissime efflagitamus.

Vale Eximīū literarū decus & virtutū specimē.
Tolose. 1523. 17. Kal. Octob.

Stephani Fustallier Matisconeñ. Ad egregium
ciuilis arene pugillem. D. Gulielmū Leporeum
Epigramma.

Si quis inauditas optet cunctarier artes.

Emunctum Leporis mente reuoluat opus.

Laurigeras studio vincit florente sorores:

Castalius rorat mollia labra liquor.

Non ignaua suam corrumpunt ocia mentem:

Casti nec Idalius viscera ledit amor.

Hunc decorat virtus: decorant ciuilia iura:

Et si fas liceat dicere rarus homo est.

A n

Gabriel Tornoer charissimo amico Galielmo
Leporeo politioris literaturę candidato. S.

Cum omnium scientiarum basis & fundamentum videatur memoria, sine qua homo nihil sapientie: nihil virtutis nihil denique scientie, sibi comparare potest ad eam (totis ut aiunt pedibus ac manibus) assequendam est elaborandum, quod per difficile videtur nisi ibecillitati nature subtilis ars tua memorie antidotum exhibeat, Compertum enim habes omnem disciplinam memoria consistere, incassumque vnumquemque edocuisse quicquid audit preterfluat. Felix igitur is est cuius memoria sit bone fidei que in promptu sibi credita reddit, ideo veteris testamenti autoritas hominem deo non ab similem in tribus aiebat, videlicet in intellectu sine errore, in voluntate sine contrarietate, & in memoria sine obliuione. Tibi igitur (ut peleus in machera) tuoque in literali theatro applaudere debes, qui tua ingenii subtilitate, (immo diuinitate) arte memorie incuria temporum sopitam e labyrinthę confusionis faucibus eripuisti eamque canonum & legum institutionibus comprobata reliquisti, Festina igitur lente, eamque cum blattis & tineis rixari ne sinas queso, secure profecto parere potes quod longo temporis curriculo parturisti, nihilque inde futurum video preterquam docilem tibi iuuentutem demereberis, imbecillisque amico votis satisfacies, quibus si non annuas quod liu viues male audies. Vale virtutis & scientie spectamen Tolose e museo nostro ciuili. 1523. 17. Kal. Octobr.

Eiusdem in eundem Epigramma.

Sciscebam a musis quisiuam perfectior esset.

Ecce repentina Pallas ab arce canit.

Tu Leporem demens videas qui mira recenset.

Quem phetontei Caesaris arma beant,

Iura Lepus queris, diu non tibi iura negabunt.

Non quot habet decius, sed quot habere cupis.

Caput Primum.

Memoria. **M**um necesse sit rem aliquam callere volentibus pressa & vegetiore uti memoria: haud inutile vis debetur si de huiusmodi memoria (ea in breui fecernentes) non nihil in lucem adduxerimus, quod diligentissimo cuique ad faciliorem literarum adeptionem maximo esse poterit adiumento. In primis danda sunt terminorum & vocabulorum definitiones, quo res ipsa lucidior esse videatur. Nulla enim teste Bald. in l. liberi liberteq. de ope. liber. C. scientia comparari potest terminorum cognitione desita sine qua (si Phobus creditur) de facili paralo. Memoria, Tullio asserere, est vis anime accepta retinens preterita repetens, elapsa recolligens. Quae in naturalem & artificialem fecernitur. Naturalis est quae nostris animis insita est, & sine multa cogitatione nata: quam nature quidam munus esse existimauerunt: & totus labos inanis, nisi ceterae partes hoc velut spiritum contineantur. Ois enim disciplina (ut insit Quintilianus) memoria consistat, frustra quoque docemur, si quicquid audimus preterfluat. (Nam & quae naturali memoria percepimus & ea quae arte memoriae commedamus nisi prefixo spatio repetita fuerint fluxa veluti & caduca excident.) Et legum doctorum explorumque velut quasdam copias (quibus abundare, quales in promptu semper habere debet orator) illa eadem vis res praesentat: Ideo dicebat metellus numidicus (Gellio teste) rhetori concessum esse sententias ut falsis, audacibus, subdolis, capiosis: (si modo verisimiles sint) ut possint ad mouendos hominum animos qualicunque astu irrepere propterea turpe esse ait. Oratori si quid in mala causa destitutum atque impugnatum relinquitur, in paupere vite usu ambassiatores insubide vocant, quod Romanis degentibus herba securitatis indicium gestabant de qua est tex. melior iuris in l. san. de reg. iur. ff. Bar. in l. j. ad leg. iul. male. & i. l. conuentionum. ff. de pac. p. de ut ad filium redeat Artificiosa est quae confirmat inductio quidam & ratio praesceptionis. Cicero memoriam mentem vocitans tres partes annumerat: memoriam, intelligentiam, prudentiam. Memoria est per quam animus repetit illa quae fuerunt. Intelligentia est per quam perspicit ea quae sunt. Prudentia est per quam aliquid futurum videtur antequam factum sit. Vnde prudentis est priusquam aduersa contingat providere ne eueniat. Secundum in diuersa operationum officia

Memoria.

De sagminibus. vide Crinitum. in cap. iij. lib. viij. Artificiosa.

cia, varijs noibus enunciat. Aia, dum vegetat & corp^o ip^o sum viuificat. Spūs, dum contēplatur. Sensus, dū sentit. Animus, dum sapit. Dū discernit, ratio. Cū recordat, memoria. Dū vult, volūtas dicit. Hæc aut oīa solis noibus nō substantia differūt. Ne igitur doctrina ortu nili obscurior videatur: a philosophi vestigijs non deuians: in libro anime. Dico q^d anima est actus primus: corporis phisici: organici: in potentia vitam habentis. Hanc definitionē solis philosophastris incognitam relinquo. hæc autem in prima sui diuisione in animam vegetatiuam / sensitiuam & rationalem secerantur: hæc diuisio penes operationem animæ originem sibi vendicat: eo q^d omnis operatio anime vel est vegetare / vel sentire / vel intelligere: primum immediate anime vegetatiue conuenit: que est communis omnibus viuentibus & eius operationes in nutritione / augmentatione / vel generatione consistunt: quæ (si theologis creditur) neq^{ue} bone neq^{ue} male moraliter dicuntur: post q^{uam} nostre potestatis imperio non subiiciuntur. Ideo hæc potentia vegetatiua ab Aristotele Aethiolorum primo, vacans ratione dicitur.

Potentia vero sensitiua in apprehensiuam & appetitiuam: & apprehensiuam iterum in potentiam sensitiuam exteriorem secerantur: & talis est quintuplex sicut sunt quinque sensus exteriore, habentes diuersas operationes & obiecta. Alia est potentia apprehensiuam interior & talis est quadruplex sicut a philosophis solent assignari quatuor sensus interiores: puta sensus communis / Phantasia / Imaginatiua / & memoratiua: operatio talium potentiarum apprehensiuarū, non est aliud q^{uam} cognoscere vel noticijs apprehensiuas producere: Ideo Theologorum imitatus doctrinam. Dico operationes talium potentiarum non esse bonas neq^{ue} malas moraliter: post q^{uam} immediate ab obiecto & potentia mere naturaliter causantur. Sed potentia sensitiua appetitiua dicitur illa quæ nata est p^{er}sequi obiectum apprehensum & cognitum delectabile: & fugere obiectum apprehensum vt tristitiei inductiuum: Ideo eius operationes sunt: fugere & prosequi: & mere naturaliter ab obiecto & potentia producuntur: & a noticia sensitiua obiecti: & talis operatio solet vocari bona vel mala extrinsece: inquantum est imperata ab ipsa voluntate. Ideo a Philo-

Virtutes anime.

sopho Aethiolorum primo dicitur. Appetitus sensitiuus: particeps rationis. obediens intellectui. vel voluntati. vt in tempeperato vel continente contingit. Sed anima rationalis dicitur ea que nata est ratiocinari. Hoc est p^{er}ducere noticias intellectiuas volitiones vel nolitiones: & diuiditur in intellectum & voluntatem non q^{uod} illi realiter distinguantur in eodem homine: immo eadem anima rationalis dicitur intellectus & voluntas sed diuersis rationibus hæc nobilior ceteris censetur. Ideo quibuscunq^{ue} causis est anteponebda vulgata. I. sancimus. de sacrosan. eccle. C. non immerito Aristoteles in libro anime: operationes intellectus nullam cōmunicationē habere cū corporali operatione aiebat: vnum tñ mihi singulare Augustinus proficitur animā videlicet. Deum supra se. Angelos iuxta se. se in se: quicquid celi ambitu cōtinetur infra se cognoscere: ne tñ verborum impetus ab instituto longius vagantem me distrahatur in nostram reflectamur arenā.

Caput Secundum.

Simonides poeta Lyricus Plinio & Cicerone auctoribus artem memoriæ eiusq^{ue} documenta enūciasse censetur: tādē a Metrodoro Sceptio cōsummata. Cum em̄ pugili coronato carmen quale cōponi victoribus solet mercede quadam passa scripsisset, abnegata ei pecuniæ pars est q^{uod} de more poetis frequentissimo digressus in laudes Castoris & Pollucis exierat. Quapropter partē ab his quorum facta celebrasset exigere cogebatur. Solutione cōpleta grande cōuiuium apud Scopam fortunatum hoīem celebrabatur. Simonides adhibitus ei cœnæ nūcio. est excit^{us} se a duob^{us} iuuenibus (quos rumor. Castorē & pollucē suspicatus est) questum fuisse quorū tandem euocatione defatigatus dum ad fores gentilis domus vtratus erat non inuenisset: eos omnes gentilis domus vtratus erat non inuenisset: eos omnes vrbē vagus quereret: conuiuij interea domus in ruinā versa miseranda conuiuias clade oppressit: quos cum affines sepulchro mādare vellent. nec eos miserrande mortis genere ruina & mollibus attritos recognoscerēt: diuinus ille Simonides qui vna discubuerat memoria ordinem discubentium repetes: quem quisq^{ue} dispositione locū sortitus fuerat. charos patribus liberos dulcesq^{ue} coniugibus viros: & matrum amplexibus cum lacrimis natos restituit: veteres em̄ in cōuiui-

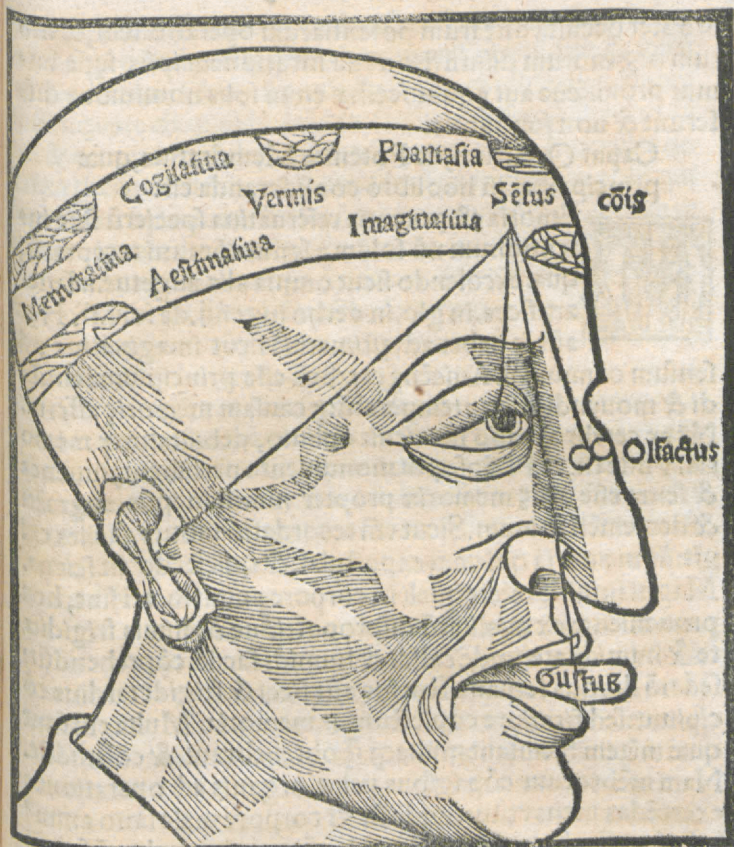
Simonides

Memorie inuentio.

Antiqua cō
uiuioꝝ feri
es.

triplices mensas apponere solebant, & iacendo cenare veluti
Turce faciunt de quo canit Horatius.
Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos
E quibus vnus auct quauis aspergere cunctos:
Præter eum qui præbet aquam.
Et in his triclinijs carnibus abstinēbāt. C. ab exordio. xxxv.
distin. & C. ante oīa. eadem distin. Vsum tamen carniū in
cōuiujs (Plinij testimonio) volumine. vii. primus apponi
iussit vel occidi. Hyperbius martis filius. Iosephus tñ in prio
mo antiquitatū hebraico populo statim post peccatū Ade.
esum carnis a supremo rerum opifice cōcessum asserit. Egy
ptij sacerdotes cultui diuino inseruientes. carnibus & vino
abstinēbant. ouum quoq; pro carnibus & lac vitabant: co
rum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse colo
re mutato dicentes. Zenocrates philosophus tria duntaxat
precepta apud cecropidas in templo cleusine insculpta scri
bit: venerandos deos, honorādos parentes, carnibꝫ non ve
scendum: nostris tamen seculis est viuendum, non em̃ cibus
in conuiuio sed cibi auiditas nimia reprobatur. C. sunt cibi.
de conse. distin. v. Laudaturq; conuiuia dūmodo detrahitio
nibus & fabulis siculis gerris vanioribus abstinēatur. C. cō
uiuia. & C. sequenti. xliiij. distin. Constat autem conuiuium
ex rebus quatuor que si defint suis numeris non est absolue
rum. si belli homūculi collecti sint, si lectus locus. si tēpus les
sum. si apparatus nō neglectus. Varro in satyris menippeis
in libro qui inscribitur nescis quid vesper serus vehat, dicit
conuiuiarum numerum incipere oportere a gratiarū nume
ro, & procedi ad musarum, nostris tamen seculis arbitrio res
gimur.

Nimīa cibi
auiditas re
probatur.

Caput Tertium.

Hilosophi varijs inter se digladiātes hastis duas
potentias interiores assertionē multoꝝ ponūt.
vnā cognitiuā in qua actualis sensatio forma
tur: quā vocant Sensem cōmunem: & eā dicūt
esse in corde: aliā referuatiuā, quā Phātasiam vo
cāt: & eā dicūt eē i cerebro, vt pcedēs figura apte manifestat
Sed nōnulli abditissima studiosus rimātes, quinq; potētias
interiores collocāt: quæ sunt Sensus cōis, Potētia imagina
tiua, Potētia estimatiua, Potētia phantastica, & Potētia
memoratiua: quæ per figuram note reliquuntur. Verūtāmē
B

propter occultā distarum potentiarum operationem, & suorum organorum disunctionē ac locationem ipsis sepe vti mur promiscue aut equiuoce. hæ enim solis nominibus distulerunt & non substantia.

Caput Quartum, de Potentia Memoratiua, quæ principaliter in hoc libro consideranda est.

Memoria.

Memoria est potentia reſeruatua ſpecierū ſue intentionum nō ſolum a ſenſu cōmuni receptarū, quæ excolendo ſicut omnia alia augetur. l. Inter artifices. in glo. in verbo ingenij. de ſolu. ff. Hęc aut ſe habet ad eſtimatiua ſicut imaginatiua ad ſenſum cōmunem. Auicēna cerebrū eſſe principium ſentiedi & mouendi aſſerit: temperatūq; cauſam memorię aſſerre. Nā ex cerebro craſſo prouenit obliuiſio, debilitaturq; memoria. Vnde fit, vt Philoſophi monumenta perhibent, iuuenes & ſenes eſſe malę memorię propter nimium in ipsis augmētū & decremētū motum. Sicut em̄ recordatio motus facilis extitit: ſic memoria quietem expoſtulat, & quieſcēdo fit ſciens. Magni ſiquidē refert quali in corpore animi locati ſint, hoc proueniente ex qualitātū diſproportionē & nimia frigida te & humiditate. vnde calidi & humidi facile cōprehendūt: ſed nō diutius ſeruant. Rurſus aut ſicci & frigidi tardius cōcipiunt: ſed firmiore cōplectuntur memoria. Multa em̄ ſunt quæ mētē faciilitant multaq; q̄ obtenebrant & cōfundūt. Nam mēbrorum cōpagibus velut organis ad operationes exercēdas mēſvritur: vnde fit vt corpore male ſano anim⁹ hebeſcat & obtundatur. Ingenia nēpe aeris qualitātē ſequūtur. Refert em̄ Cicero Thebanos ingenio fuiſſe pinguioreſ: ſed robuſtiores corpore. Athenienſes vero perſpicaciores & acutiores extitiſſe. Ideo quia craſſus aer Thebiſ: rari⁹ autē & ſubtilis Athenis erat. Iſtud ſcite pbat⁹ in. c. Quia diuerſitatem corporū diuerſitas ſepe ſequit⁹ animorum. Quis glo. alr exponat: de cōceſſ. preben. in atiq. Promptior contra, vgetior, acutior redditur cuius corpus bene cōpaſtū eſt: quā obrem Thraces ob craſſum regionis aerem quem incolunt, obliuiſi, deſides, tardi, obtorpeſcentes nulluſq; memorię cenſentur eſſe. Satiricus patriam Veruecū appellat cū inſit. Veruecū in patria craſſoq; ſub aere naſci. Quid tamē diſcriminis habet a remiſcentia. quia memoria eſt continua con

ſeruatio illius qđ ſemel apprehenſum fuit: remiſcentia vero eſt eius quod poſtq; apprehenſum eſt oblitū fuit & iterū rememoratum. Quis in paulo ſagacius conſiderans, rimari poſſet. quare eſt quidā homines facilius adſcunt. q; recordantur. & econuerſo. Ad quorū intelligentiam ex Auicenne doctrina theſauro fidelis memorię ſequētia imprimas qđ illi qui ſunt ſicce cōplexionis fortes ſunt in retinendo: & debiles recordando ratio naturalis iſtud non inſubide manifeſtat: nam ſiccitas eſt cōueniens & idonea diſpoſitio ad impreſſionum retentionem. Inhabilis aut ad motum. Ideo infero vnū correlariū ſiccam cōplexionem memorię. & nō recordatiois: ni conuenire: hi em̄ ſunt qui magis percipiunt nutus: nutus aut operantur & cauſant ſenſibiliū motum: & qui erit perceptor nutuū erit citius recordans: illi vero qui ſunt cōplexionis humide faciliſ ſunt diſcipline. ratio naturalis iſtud qđ gra phice edocet: nam humiditas eſt diſpoſitio conueniens ſuſceptioni impreſſionum, que conuenit facili diſcipline & eſt contraria diſpoſitio forti memorię: ideo infero vnum correlarium. ſ. Memoriam propiciā & idoneam exigere materiā: a qua diſcilius deletur qđ impreſſum eſt in illa. Nota tamen qđ bene memores contrarie ſunt diſpoſitionis bene adſcendētib⁹ illi bene memores ſunt: quorum aīe non habent facile motum neq; diſpergūtur cogitationes eorū: illa em̄ anima q̄ habet multos motus: & multiplices cogitatus fideli & bone recordatiōi aduerſatur. Ex hīs infero eos memoria pollere qui ſunt ſicce cōplexiōis: ideo eſt contraria diſpoſitio facili diſcipline bona igit⁹ memoria appellatāda venit ex ſiccitate complexionis vel exercitio circa vnum vel pauca: (Exercitio em̄ conſummatur quicqđ natura arteq; percipitur: nam vbi abeſt exercitatio. ibi aut naturalis aut artificialis peritiā ceſſet neceſſum eſt: cum tota (ſi Phō credit⁹) virtutis laus in ipſa aſtione conſiſtat: huic ſententię applaudit iuriſconſultus in. l. Munerum. ſ. mixta. de nume. & hono. ff.) inde eſt qđ pueri qđ ſunt humidi: firmiter tñ retinent anime em̄ eorū nō occupantur circa multa ſicut aīe eorū qui maturam ac proueſtam etatem attigere: iuuenum autē propter calorem & ppter motus ſuos agiles debili⁹ eſt memoria qđ ſunt cōplexionis ſicce. Senibus vero accidit propter humorē qui in

Remiſcentia,

Sicca cōplexio apta retentioni.

Humida cōplexio diſcipline propicia.

Ferro comparat nā ferū ſi exerceas cōteritur ſi nūq; exerceas rubiginē ſedatur.

Iuuenes pueri mēorie.

Bñ

Humanum
corp^a qua
tuor primis
qualitatib⁹
regitur.

Nobilis san
guinei com
plexio.

Coleric
cōplexio.

Flegmatici
cōplexio.

Melalecor
uini debilis
memoria.

Melēcolici
cōplexio.

Equitas na
ture.

els dom/natur non memorari ea que vidēt: ex hijs veridice inferendum puto. scđm diuersas personarum circūstantias. virtutem aīe diuersimode operari: & hoc scđm diuersitates inclinatioū ortarum ex diuersa mixtione quatuor primarū qualitatum. totam corporis compaginē regētum: ex quib⁹ bus quatuor humorum diuerse proportionē scaturiunt. Et ex his varia ipsorum spirituum tā vitalium & naturalium q̄ animalium diuersitas conditiones & inclinationes mortaliū variās & immutans oritur: vnde oculorum periculo cōpertum est. inductu quodam nature.

¶ Sanguineum letum vultu hylarem & amatiuum / risu facilem / liberalem / benignum / pium / delicata cibaria / primēq⁹ bonitatis vinum elemēta per oīa indagantem: ad libidinem prouum: vnde Alexander magnus imbecillitatem humanā se sentire aiebat duab⁹ potissimū ex causis sōno vcz & coitu. ¶ Colericus autē est in suis agendis impetuosus. elati animi vanos (q̄ par sit) appetēs honores: bonorūq⁹ myrmecias: in iram faciliē prorūpit: eademq⁹ pacificatur: prodigus: & vltra mensuram comedens: fidelibus deditus vīgilijs lucrū assidue venatur: & domesticarum rerum satagit.

¶ Flegmatic⁹ vero naturaliter somnolent⁹ in agendis suis tardus: verbis lapsantibus: & humidis non defluens: bonorū contētor: aureq⁹ popularis rumusculos pro nihilo habēs: ac sputificēs: parue mēorie: & modice cōmestiois: ideo pauci aut nulli meritis eorum ad honores aspirāt. Ideo Melalecorum coruinum sui nomis immemorem flegmaticum extitisse diiudico. Ciuilis tñ rō huic sententiē aduersari videtur nam nemo est adeo supinus vt nomen suum ignoret. l. cum in libris Vlpiani: de here. insti. C. Numerosam exēplorum filuam cōticeo quam visendam te remitto ad plinij notata in capite quarto & vīgesimo libri. septimi memoriē.

¶ Sed melēcolicus naturaliter tristē gerit vultū sinistre semper suspicatur: alienisq⁹ vulpina quadā sanctitate delictis illatrat: mūdānarum rerum nephando amore irretitur: implacabilis & in propria opinione pertinax. pluria humano corpori conferentia literis cōmendare non grauaret: nisi industria & consilio probati medici indigere cognoscerem. Ex supra dictis oculorum periculo cōpertum est. naturam in vno san

guineū grauasse. & in alio restaurasse. Idem dic in colerico / flegmatico / & melencolico. Cui sententiē ciuilis iureconsul ti ratio applaudet. In. l. eū qui de iureiur. ff. & nota istud qm a scriptoribus fere nostris intētatum non comperies.

Caput Quintum.

Sensus cōmunis qui in anteriori parte cerebri locatur, est potentia sensitua omnium sensuum particulariū obiecta apprehendens. Dicitur autem cōmunis, philopho asserente, eo qd oēs sensus exteriores ab eo velut a cōmuni centro scaturiūt, suorūq⁹ obiectorum similitudines ad eum reducūt: quibus mediantibus: de singulis iudicat & discernit. Huic autē potētiæ tres actus attribuntur: quorū primus est cognoscere sensationes & sensibila oīm sensuum exteriorum: etiam nō presentibus obiectis ideo cōmunis dicitur. Secundus est cōuenientias & differentias inter obiecta sensuum discernere. Primo em̄ obiectum vnius cognoscit. Secundo obiectum alterius apprehendit. Tertio actum format continentem virtutaliter notitias amborum obiectorum: in quibus conuenientias & differentias ponit: vt album nō est dulce: somnus nō est frigidus. Tertius est absentias obiectorum diiudicare: vt quod visus nō videt: auditus non audit. Sic de silentio cæterisq⁹ obiectorū priuationibus iudicat. A centro huius organi nerui ad organa exteriorum protenduntur: & per hosce neruos oīm visibillium species recipit: & facile quidem propter organi humiditatem & calorem, diutius autē retinere nō potest. Quapropter facta sensatione eas per neruos meat⁹ imaginatiue transmittit. Cuius operatio est receptas species & imagines reseruare: vnde nomen sibi vindicat. Ne autē potētiæ que sequuntur ociose permaneant: species ab imaginatiua ad estimatiuam trāseunt: ex quibus hæc potentia intentiones non sensatas elicit: quēadmodū ouis ex speciebus lupi colore & figura & alijs inimicitiam nō sensatam eliciēs ipsum fugit: fm Auicēnam: & hoc vel ex naturali instinctu si forte prius fraudem lupi experta non sit: vel experimento, vt asin⁹ foueae: qua nup piciatus est, appropinquās casum timet & declinat: veluti canis popinā fugiēs pp̄t aquā calidā

Caput Sextum.

Sēsus cōmunis.

Phantastica.

Potentia phantastica quæ est in secunda parte medullæ cellule cerebri tanquam cætrum inter imaginatiuam & memoratiuam. conuertit se supra imagines in vitra & earum reſeruat: & tunc cõponit & diuidit eas: vt prior figura clare demõſtrat. Hæc imagines cum imaginibus: species cum speciebus format eas componendo vel diuidendo: & ideo fingit mōſtra. Chimeras: & operatur in ſomno ſicut in vigilia. Ex ſpeciebus præmemoratis cū ad organum ipſius peruenerunt: diuerſas imagines componit: quæ a ſenſu cõmuni percipiuntur: dum ruſus ad ipſum deſcenderunt. Quā vero hæc potentia in hoīe ratione naturali decoratur. de qua meminit tex. in. l. at qui natura. de neg. geſt. & in. l. ſicut impendia. de vſuſu. & in. l. nā hoc natura de condi. inde. ff. Ideo non neceſſario eodē modo operatur nōnunquam enim ex compoſitione ſpecierum intētionum diuerſarum mōſtra fingit: quorū nec aliquando ſimilia vidit. In brutis autem in ſenſu natura regiſtur: quæ in omnibus eiſdem ſpeciei ſimilis eſt: ideo in talibus phantaſiæ opera non variantur. Simili equidem ingenio omnis hyrundo nidum & aranea telam texit. Huius potentiæ opera ſi vigilantibus non deſint: raro tamen ab ipſis percipiuntur propter fortiores motus ſenſuum. Dormientes autem quorum ſenſus exteriores vacant: ſomnia appellant: quia in ſomno apparent.

Caput Septimum.

Imaginatio
na.

Potentia Imaginatiua eſt reſeruatua ſpecierum a ſenſu cõmuni receptarum: quæ in anteriore parte cerebri ponitur. Species enim rerum hic vocantur imagines ipſarum. vnde imaginatiua vocata eſt: & per hoc diſſert a ſenſu cõmuni: quia non eſt potentia iudicatiua: ſed ſolum reſeruatua. Locupletiffimi phōrum teſtes fatentur in natura noſtra ſenſibile illam compoſitionem inter ſe inſeſſe: oportet ergo vt in nobis ſit hæc virtus quæ hæc operatur & hæc virtus inquantū imperat ei intellectus. cogitatiua nūcupari meretur: inquantū vero imperat ei virtus animalis. imaginatiua appellatur. inquantū occupatur cõponendo & diuidendo formatiua vocatur: hæc enim facit caſtra in ſphæra chimeram fingit. & lupo cornua. nam ſenſus cõmuniſ virtuti formali quæ eſt Imaginatio quaſi ad reponendum impartitur: quod ei tradit ſenſus

ſus exteriores. Imaginatio vero reponit & retinet habet enim virtutem multiplicandi formas ſenſibiles. virtus vero cogitatiua ſiue imaginatiua ſine formatiua conuertitur ad formas quæ ſunt in imaginatione: ad componendum vel reſoluendum eas quā eius poteſtatis iugo ſubiiciuntur.

Caput Octauum.

Potentia eſtimatiua ſecundum Auicēnam eſt viſ ordinata in ſummo concuſſitatis medullæ cerebri ſenſibileſſum intētionem apprehendens: verbi gratia lepus canem fugiens vel ouis lupum. nūquam alias viſum diiudicat cū agno eſſe habitandum: & elicit ſpeciem ſiue intētionem inimicitie. quæ non poterat per ſenſum apprehendi. eſt autem virtus tranſcēdēs quia apprehenſio ſua non eſt formarum ſenſibileſſum. & materialium: ſed immaterialium. bonitas enim & maleuolentia conueniens & inconueniens impendium & diſpendium in ſe non ſunt forme materiales. nec in ſenſu cadentes exteriori. tamen ſunt accidētia ſenſibileſſum. quid tamen diſcriminis habet ab imaginatiua: quia illa retinet ſpecies per ſenſum cõmuni receptas. hæc vero elicit ex eis intētiōes nature nō ſenſatas. ſicut amicitie vel inimicitie ex quibus ſequuntur actiones proſecutiōis vel fugæ: ne tamen doctrina velut quadam ſilentij vagina recondatur eſtimatiōem vtilium & nociuorū triplici modo contingere (Auicēne veſtigia imitatus) autumo. Primus modus eſt ex cauſa materiali ſicut accidit in puero qui cum eleuatur vt reſideat ſe caſurum eſtimat. ſtatim alicui adheret. præterea cõpertum habemus: cū oculi lippitudiſne pruriētes ſunt purgandi: ſtatim ille conſueſcit antequam cognoscat quid ſibi accidat & ſic induſtu quodam nature ouis lupum formidat: & animalia leonem: & aues accipitrem. Secundus modus eſt per experientiam ſicut accidit cum doloris rabies animal aliquando inuaſit: vel mellitis voluptatibus in re aliqua abſorbetur: cuius forma deſcripta eſt in virtute formali ſiue imaginatione & intētiōes vtilitatis & nocuenti deſcripte in memoria ſtatim apparuerint res in vtilitatis vel diſpendij eſtimatiōe obrepticie occurrunt: hinc canis lapidē vel fuſtem tanquam nociua formidat & vacuis ſepiuſcule oſſibus aleſcit. Tertius modus circa proprietatem cõiunctam & modum ſimilitudinis verſatur: veluti ſi res aliquam formam vnitam cum intētiōe

Specierum
ſeruatix
Imaginatio

Potentia eſti
matiua.

Inductio na
ture quod ope
retur.

estimationis in aliquo sensibiliū haberet: sicut contigit in po-
mo coloris coccinei: qd est maturū. & dulce. Ideo cū vide-
m^r: dulcorē inesse pomo iductu quodā nature dijudicam^r.

Liber Secundus de Locis quæ Memorix
plurimum adminiculi afferunt.

Caput Primum.

Loca.

Ocis est vtendum multis, illustribus, explicatis,
modicis interuallis, imaginibus aliquid
agentibus, acribus, insignitis, q̄ occurrere ce-
leriterq; percurrere animū possint. Quo ma-
gis admiratur Quintilianus qualiter Metro-
dorus in duodecim signis per quæ sol meat, tricenos & sexa-
genos inuenerit locos. Vanitas nimirū fuit atq; iactatio cito
ca memoriam suā potius arte q̄ natura gloriantis. Nata est
igitur vt insit Quintilianus, in plerisq; ars ab experimēto si-
ue experientia q̄ est rerum magistra. c. statutum. de refect. in
vj. c. q̄ sit, de electi. in. vj. Refert em̄ Philosophus: natura po-
tentem, ars facilem, vsus promptum reddit artificem. l. mil-
ites. de re milita. li. xij. C. l. legatis. §. ornatricibus. de lega. iij.
vnde nō incassum fluxit paroemia vsus me genuit pepit ma-
ter memoria Augusti. naturam demones in tribus excedere
aiebat, velocitate, ingenij subtilitate, & lōgitudine vite: ideo
tantam sibi cōparauere experientiam: vt futura predicet. vj.
de tex. & glo. mihi singularem in. C. sciendū. xxvj. q. iij. quæ
meretur reprehendi inq̄tum dicit demones materiam habe-
re: sanctius em̄ naturam sed quia ipse leguleus Canones aut
Leges a vestibulo ne quidā salutari nec extremis digitis atti-
git: quibus iuris pontificij aut Cesarei canices inest: taxandā
remitto.

Caput Secundum.

Locorum
diuisio.

Vltum memorix conferet in triplicem locorum des-
tinationem descendere, scilicet Minorum, Maiorum,
& Maximorum.

Loca minima sunt loca maiorum locorū: vt quatuor an-
guli, quinq; parietes, & fanua, quæ secernit parietem: veluti
si duos separatos ac distinctos parietes redderet.

Loca maiora minoribus dissimilia sunt, quæ quadrangula
rem formam habent: vt templa, aulæ, domus imaginabiles,

& cameræ.

Loca maxima, quæ ad similitudinē & æquiparantiam ma-
iorum & minorum accedūt: sunt loca maiora & minima: vt
oppida, collegia, magnæ dom^r, arces, castra, & alia imagina-
bilia, has locorum definitiōes. q̄ graphice tetigit. Barro. in
suo tractatu insulino. in versiculo circa vero locū sciendum
est: vbi si bene sagaci trutina pōderetur: hæ definitiōes cōm-
cidunt: dicit em̄ Bar. quedā loca esse eminentia, quedam des-
pressa, & plana eminentibus, sicut sunt domus & cetera edi-
ficia que partem anticam habet. l. ediles curules. §. si. de vi.
publi. ff. Ibi in verbo ante ergasteria. & l. arbor. §. de vestibu-
lo. & ibi glo. cōi diuid. ff. posticam etiā. l. quidā hyberus. de
seruitu. urbano. predi. ff. in verb. post horrea.

Caput Tertium de lege locorum.

Locorum lex publicio teste cuius verba recenseo pre-
ceptiōe, inuētiōe, q̄litate, dissimilitudine, numero, no-
tatiōe, impressione, cōmētijsq; locis plene p̄fecteq; cōstat.
Preceptio est recta agendi ratio qua nature cōmoda firmata
& ingenij bona adaucta longe lateq; dilucescunt. Ad quam
habendam per rationem preceptorum inducimur. Periti em̄
Archidiafcali copia est potissimum eligēda. (vnde Gellij tes-
timonio) Philippus Macedoniæ rex. Aristoteli literis apce-
ruit: filium sibi genitū: quod equidē dñs haberet gratiā: non
proinde quia natus est: q̄ pro eo: q̄ eum nasci contigit tem-
poribus vite sue: sperabat em̄ vt eductus eruditusq; ab eo, di-
gnus existeret rerum suarū successione. Proinde cum Athe-
nienses decreto suo cauerent: vt qui megaris cum esset: si in-
tulisse athenas pedem prehensus esset: vt ea res ei homini ca-
pitalis esset: (tanto Athenienses odio) flagrabant finitimo-
rum hominum megarensiū: tum Euclides qui megaris erat.
quicq; etiam ante id decetum & esse athenis & audire socratē
cōsueuerat, postq̄ id sanxerunt, sub noctem priusq; aduespe-
rascet: tunica longa muliebri indutus & pallio versicolore
amictus & caput & ora velatus. domo sua megaris athenas
ad socratē cōmeabat: vt vel noctis aliquo tēpore. cōsiliorū
sermonūq; eius fieret particeps, rursusq; sub lucem milia pas-
su paulo amplius viginti eadē veste illa testus redibat, no-
stris tñ seculis videre est Philosophos vltro currere vt doce-
re.

Loca clus-
lia.

Lex locorū

Philippi de
Aristotele
dictum.

Discēdi cu-
piditas Eus-
clidis.

Artis Memoratiue

ant, ad fores iuuenū diuitum, eosq; ibi sedere atq; opperiri p
pe ad meridiem donec discipuli vino estuantes, nocturnum
omne vinum edormierint. Istud audiui a dño meo dño Lo
doico Odebert Aualoneñ, politioris literature candidato:
cui non minus debet phia q; debeat aut iuris pontificij equi
tas a quo ingenue nō diffiteor me artis memorie primordia
habuisse. Cum eā in exercitissima barbare diatriba Parrhi
sijs cameratim auspicaretur.

Caput Quartū de inuentione locorum.

Comparādorū locorū triplex est ratio: nam aut na
tura constituuntur, aut cuiusq; ingenio excogitantur
vel his composita efficiuntur.

Caput Quintum de qualitate locorum.

Qualitas est conditio certa. locis inscripta, vt medio
cri luce, mediocriq; distantia. firma imaginum ca
pacitas. ac solo in loco sita: re aut nomine imaginum ratioe
correspondentia exactissime excogitatur: litere em̄ nīmū cō
culcate. & sillabe nīmū expresse. vel labore nīmō cōpre
se. sensus mentēq; affligunt: ideo insomnes noctes ducere in
uoluntarioq; labori seipsum deuouere: imprudentis esse di
iudico: medio igitur modo ac modestia, ingenia excitantur:
ne nīmū fusa ac vaga incerta anceps & ignara mēs fluctuet.

Immodera
t' labos mē
tem affligit

Caput Sextum de dissimilitudine locorum.

Locorum similitudo morte magis euitanda est: nā vt
ea compositū. ita coniunctū resoluit: vilem hominem
facit mentem animumq; memorie imbecillitate humi deijcit:
tarditate & confusione ignauum reddit ingenium. Ratio ci
uilis istud manifeste cōprobat, cum similitudo idemtitatem,
& idemtitas confusionem pariat. §. inter eas. instit. de nupt.
Quas ob res ope, colore, & altitudine, figura, ac diuersa ma
teria euitare poterimus: vel si nō locis optatis, & arte compa
ratis, lapidibus saltem, arboribus, tumulis aris, monumētis,
biremibus, nauibus, procijs pontibus, astris, ac insulis va
rie effingetur. Nam q̄admodū ciborum diuersitate gaudet
& restauratur stomachus: minoreq; afficitur fastidio, ita etiā
dissimilitudine memoria gaudet.

Quid ope
retur simili
tudo.

Caput Septimum de notatione locorum.

Locorum nota duplex est. Numerorū altera, altera re
rum, numeri signum, dicitur numerus quinto quoq;
inscriptus vt in Arithmetica figura. vel reali, notatur: falx
quippe. manus pes quintum, crux decimū. geminata vigesi
mū significabit. Verum hermiippus loca singula notāda cō
memorat vt ad eum cum veneris rem locum & loci nume
rum teneas, ne tñ re verumetiam numero cōmemorato me
moriam facilius exercere valeamus. Albertus decimū quēq;
Fabius Quintilianus & Marcus Cicero quintū quēq; no
tandum cōmemorāt: rerum nota dicitur rerum additio locis
inserta cum em̄ superioribus legibus locus carebit ne mentē
tardam efficiat re aliqua munetur. Si em̄ vastus mobilis aut
nimium lucidus videatur exedra clauo & testitudine confir
mabimus.

Caput Octauum de impressione locorum.

Locos arte comparatos diuturna meditatione, & lug
exercitio: memorie adeo imprimem? vt nō aliter tene
re colligere: & memoriter reddere q; q; nobis notissima sunt
possumus. Distrahitur em̄ memoria atq; ois animi vīs effe
minatur. si in colligendis imaginibus: ordine, & loco, dūta
xat aberrauerimus: nihil em̄ est quod magis mētem deludat
q; error. Vnde ciuilis ratio, contractum in quo error ī specie
iteruenit: viciat & nullum reddit. l. si ego. la premiere. si cert.
pe. ff. ne tñ obscurior ortu nili videatur doctrina: dico q; er
ror est estimatio, vel approbatio certi p̄ incerto vel veri p̄ fal
so. hāc definitionem videtur scite iure consultus tetigisse in
l. celsus. ff. de vsuca. et ibi Bar. tria erroris genera enumerās.
Quid sit & vnde causetur: diffusius in opecula nostra ciuili
(dijs bene fortunantibus) recensebo.

Caput Nonum de locorum multitudine.

Beliquum iam esse videtur vt locorum legibus exposi
tis: infinita pene nobis loca ordine qualitate luce, di
stantia, mediocriq; spacio, deserto in loco, stabilia ac dissimi
lia excogitemus: vt si quid e memoria haud excidere sed diu
impressum tenaciter inherere velimus: & alia item memorie
cōmendare studemus: diuersis in locis affigamur. Est em̄ tñ
periculosum, tum ridiculum, duos eadem in re & codē iure
coheredes instituere. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff.

Locorū du
plex nota.

commodati. l. hereditatem. §. si. ff. de. castr. peculio. Bar. in. l. prima. §. post suos. ff. de suis & legi. here. Que qui sine labore multiplicare voluerit centum consista aialia literarū & alphabeti ordine exquirat: ac vnicuique figure quinq; maxima & disformia animalia accommodabit: vel res aliquas aialibus commiscere poterit vt diuersitate ac firmius memorie impressa inhereant: quibus pro eorum magnitudine plurimas ac diuersas imaginū sedes, p sententia nostra statuere poterim.

Caput Decimū de cōmēticijs siue fictis locis.

Nonnil opīs cōmenticia etiam loca, afferre vsu cōpertum est: (veluti si celum vel plures fingas) si distincto ordine, sedum ratione, excogitata erunt: ne fulgida splendescant, vel obscura opacitate oblecta prorsus latitent: Ne igitur batillari videar hanc legem pstitetur publicius. Miserrum enim est (vt inquit Satyricus aquinas) aliene incubere fame: furique aliene laudis occultator cōparandus est. l. hereditatū. §. finali. ad. l. falci. ff. Iason diffuse (suo seipsum foediens gladio) in. §. si. insti. de actio.

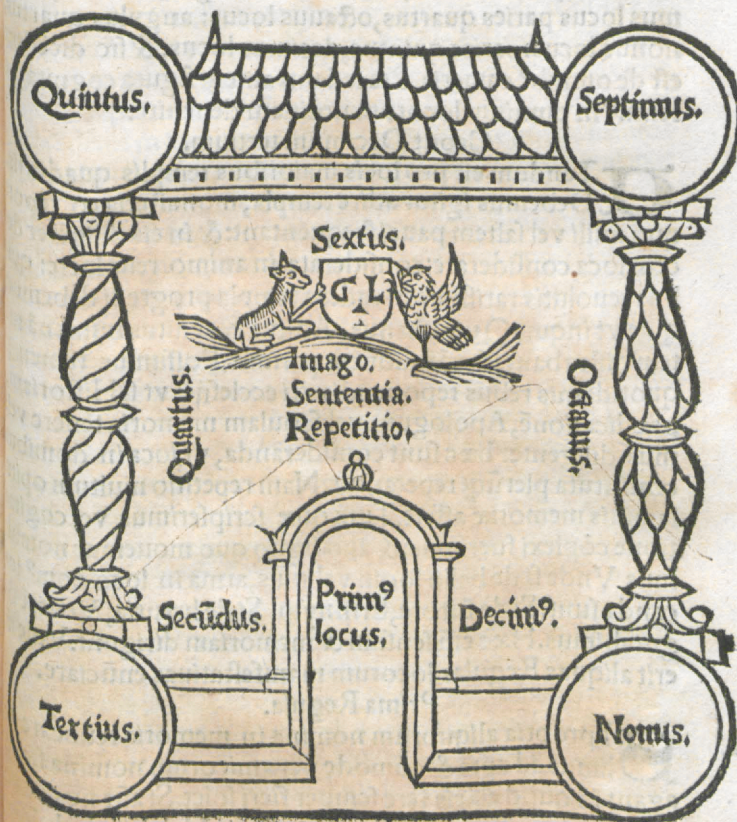
Caput Vndecimū.

Loca discuntur, Quintiliano referente, vt q; maxime spatiosa, multa varietate signata: vt domum magnam & in multos diductam recessus habeam. Dummodo recessus & circuitus iste confusionem nō pariat. Ois enim circuitus est vitandus. l. dñs testō. de cond. indeb. ff. cle. auditor. de rescript. cū vulga. In ea quisquid nobile est animo diligenter affigitur: vt sine cūctatione ac mora partes eius oēs cogitatio percurrere possit. Et primus hic labos est nō hēre in occursum: tū quæ scripserimus, vel cogitatione complexi fuerimus: & alio signo quo mouemur notamus. vt si de nauigatione mentionem facere velimus, in loco ponetur anchora. si de cursu, lepus. si de militia telum. Hæc itaq; sensum dirigunt, mouētq; intellectum vt in rei notitiam deueniat. Hoc composito cum est repetenda memoria, incipimus a principio hæc loca recensere: & quod cuique attribuimus reposcimus: & eorum imagine admonemur: quæ rei notitiam solo ediscendi labore producit. Nam cū in loca aliqua post tempus reuersi sumus, non ipsa tantū agnoscimus: sed eorum quæ fecimus reminiscimur: personeq; subeunt: nonnunq; tacite

Exempla

cogitationes in mentē reuertuntur. Vnde fit vt inuitus peregrit quisq; id quod elegerat verbum, nec facile reponit aliud, dum id quod scripserat querit.

Domus Decem Locorum.

Series locorum.

IN hac arte locorum series diligenter consideranda est, ne plura aut minora in loco maiore q̄ decem ponatur. Talis enim locorum series seruanda est, vt Ianua sit primus locus camere: paries vero dexter Ianue vicinus q̄n locū maiorem ingredimur, sit secundus: angulus primus, tertius locus: paries secundus, quartus locus: angulus secundus, quintus locus: paries tertius, sextus locus: angulus tertius, septimus locus: paries quartus, octauus locus: angulus quartus, nonus locus: paries quintus, decimus locus. & sic dicendum est de omnib⁹ cameris. Precedenti autem figura cognita, poterim⁹ in omnium locorum notitiā deuenire.

ATendum est pro locis maioribus templis quadratis. Debemus igitur adire templa, monasteria eo tempore quo nulli vel saltem pauci frequentant: & in eis diligenter decem loca considerare: considerata in animo reuoluere: quibus reuolutis rarissime in eadem templa progredi debemus: quia vt inquit Quintilianus, Aditus & reditus humanā mentem disturbant, & cōfusione pariunt. Possumus tamen per quotidianis rebus reponendis vt ecclesijs: vt si Historiam, prædicationē, Apologum, vel fabulam memoria tenere velimus, diligenter hæc sunt consideranda, vt loca in domibus constituta plerūq; repetantur. Nam repetitio multum operum lamenis memoriæ affert. Tum quæ scripserimus vel cogitatione cōplexi fuerimus: & alio signo quo mouemur notabimus. Vnde si de bello loqui velimus, arma in loco domus locanda sunt. Si de furore, Erinnyes. Si de luxuria, Venerē figurabimus. Hæc enim sensum & memoriā dirigunt. Vtile tamen erit aliquas Regulas locorum manifestatiuas enūciare.

Nomina.

SI propria aliquorum nomina in memoriā reuocare velimus, id apte & cōmode per amicorum nomina fiet, quæ agant id quod ab eis fere semper fieri solet. Si autē nō cognoscitur amicus illud nomen habēs, veluti Melchisedech, Zorobabel, tunc locabis in loco nomen conforme illi. Idē potest dici in nominibus animalium, vt est equus, bos, & asinus: vt in primo loco ponas equus: in secundo bos: in tertio asinus.

Idem in rebus aīa carētib⁹ dici potest, vt est liber, caput, vestis. Sed in hac arte summopere cauendum est ne res animata simpliciter in loco locetur: quia resumendo in errorem incidere posses: eo q̄ nulla est in his potentia motiua, quæ memoriā excitat. Gestus enim imaginis positæ memoriā mouet: qui in talibus naturaliter nō reperitur. Igitur in loco illis imago locanda est quæ se moueat: si tamen non pōt, ab illo excites: vt ex motu altero memoria cōmoueatur. Sed inabit iuuenis acutissimi ingenij. Formica in loco posita se mouet, nō tamen propter sui paruitatē memoriā cōmouet. Similiter granū piperis. Hoc fateor si formica sola collocetur: sed multitudinem formicarum ascendentium arborem & descendentiū in loco ponā. Idē argumētū de pulice moueri pōt sed amicū sub femore nutricis pulicē capientē locabo.

QUotiescunq; vocalis est in medio syllabæ trium litterarum, accipitur imago vltimæ literæ, mobili se mouente: cuius principium sit simile duabus literis præcedentibus. Si autem vocalis sit in fine, vt in syllaba bra, tunc in loco imaginem primæ literæ pono: & rem mobilē seu mouentem: cuius principium sit simile duabus sequentibus. Si ergo Benedictum cū rapis vel ranis in loco posuero dabit syllabā bra: si Thomam, syllabā tra. Copia ergo rerum inceptarum, vt syllabæ, si in prōptu habeatur, non paruam vtilitatem est allatura. Sed si vocalis est in principio am faciens vt in hoc verbo amo, tūc semper imago primæ literæ collocanda est in loco: & res principij habens simile sequenti syllabæ. Si ergo Antonius voluat molem, hoc verbū amo positum legem⁹: si Eusebius, verbum emo. Est tamen sciendum q̄ non possumus commode distionem trium aut quatuor syllabarū collocare: quia frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora. Sufficit enim primam & secundam syllabam posuisse. Distionem tamen duarum syllabarum possumus totam collocare veluti pater. Ponam in loco rem vel hoīem pro imaginē syllabæ pa, vt Paulum & syllaba ter. cum ergo vocalis sit in medio Raymundū accipiam etiam in manu syllabam habentē. Cōcludendum est igitur q̄ imagines Alphabetice simul iunctæ & copia rerum inceptarum vt syllabæ in artificiali memoria

si alia defuerint, nobis seruiant.

Tertia Regula.

Locorum
qualitas.

Loca non debent nimiam amplitudinem continere: ne Quintiliano teste, vagas & nimis amplas reddat imagines. vacuę enim sedis latitudo & discursus humanam mentem confundunt & disturbant.

Quarta Regula.

Pro argumentis collocandis duas imagines vetusti patres statuere. Prima est gestus corporis. ut si dicatur: Testamentum sine septem testibus factum non valet: (ut scilicet refert Imperator i. l. hac consultissima qui testa. fa. pos. C.) testatorem coram duobus testamentum fecisse imaginabor: & virginem unam in varia fragmenta partientem. Secunda imago est ut due aut tres distiones argumenti principales in locis debito situ collocentur. Posset tamen ingeniosus hoc motiuo excitari, an in eodem loco plures res a nobis locandę sint. Respondetur quod si in locis locare optes quod ab alio tibi proponuntur, ut illa proposita statim recitare debeas, imaginem unius rei tantum in loco colloca. Sed si quę in libris lectitas: in locis ponere attentes: ut illa memoriter pronuciare possis: tunc imagines in eodem loco frequenter locare potes.

Quinta Regula.

Locorum convenientia talis esse debet, ut debite proprijs in locis imagines locentur, ne confusio in hac ordinatione & situ generetur. Triplicia enim huic arti loca conueniunt: quędam sunt natura constituta, alia intellectu, & alia mixta: quę singulari sagacitate hominum diriguntur: ut de imaginabilibus dici potest. Vtuti cemetarius Romanus amphitheatrum edificaturus, primo metaliter fabricat, sic ut in uno loco consulium sedem, in alio senatorum, in alio gladiatorum imaginabitur. Simili modo de quocunque edificio dici potest. Omnia enim a natura constituta reperire est impossibile & fictis oibus uti durum & periculosissimum duco ideo mixtis uti utile esse arbitramur.

Sexta Regula.

De intervallis locorum doctores certant, & adhuc sub iudice lis est. Postergata tamen omni ambiguitate, locorum minimorum intervalla Publicio affirmante debent esse

paulo maiora vel paulo minora quinque pedibus. Secundum tamen aliorum sententiam debent esse paulo maiora vel paulo minora septem pedibus. Nec debent genibus esse inferiora. Altitudo insuper locorum minimorum staturę hominis a quiparanda est.

Septima Regula.

Nunc de Legum regulis & voluminibus iuris civilis dicendum est: locisque colores assignandi sunt quibus teguntur. Accipio igitur pro. ff. veteri. pellem albā: pro. ff. novo. pellem rubrā: pro Infortiato. pellem nigrā: pro Codice. pellem viridē: pro Volumine. varii coloris pellem: pro Institutionibus. librum parvum: pro Autentico. tabellionem institutionum magnum habentem. pro libro Feudorum. Comitē aliquem castri: pro Decreto cum in eo sint sanctorum Patrum auctoritates. senem aliquem in loco scribentem: pro Decretalibus. Papam in throno sedentem: pro Clementinis. puellam cui nomen est Clemens: pro Commēatore Iuris. eos qui idem nomen habent. Pro allegatione Decreti quę sit per distinctionem. ponitur puella quę pannum vel chartam lacerat pro questione Iunipera famulam percutiens: pro consecratione Sacerdos hostiam consecrans: pro penitentia est Iunipera quę sacerdoti sua leuia peccata confitetur.

Octava Regula.

Alterius per Rubricis utriusque iuris duas locis imagines tradere soliti sunt. Ut si meminisse volueris Rubricam de transactionibus, Thomam ranas habentem collocabo: vel duos qui diu litigauerunt a lite recessisse fingam: vel alterum alteri indicium pacis præbentem. Principia autem legum vel capitulorum in locis ponuntur alphabetico ordine sono vocis vel similitudine vel gestu corporis: de quibus iam dictum est.

Nona Regula.

Pro confirmatione locorum si primi loci domus in notitiam devenire velimus: in loco pugionē: si secundus, anserem. si tertius, serpentem incurvatum. si quartus, Lucanicā cancellatam. si quintus, baculum senis obliquum. si sextus, Limasceem. si septimus, vehiculum aratri. si octavi orationis Domestica lapillos in figuram cancellatos. si nonus, clavam Herculeam in nodo ferratam. Si decimus, anulum aureum in I & D

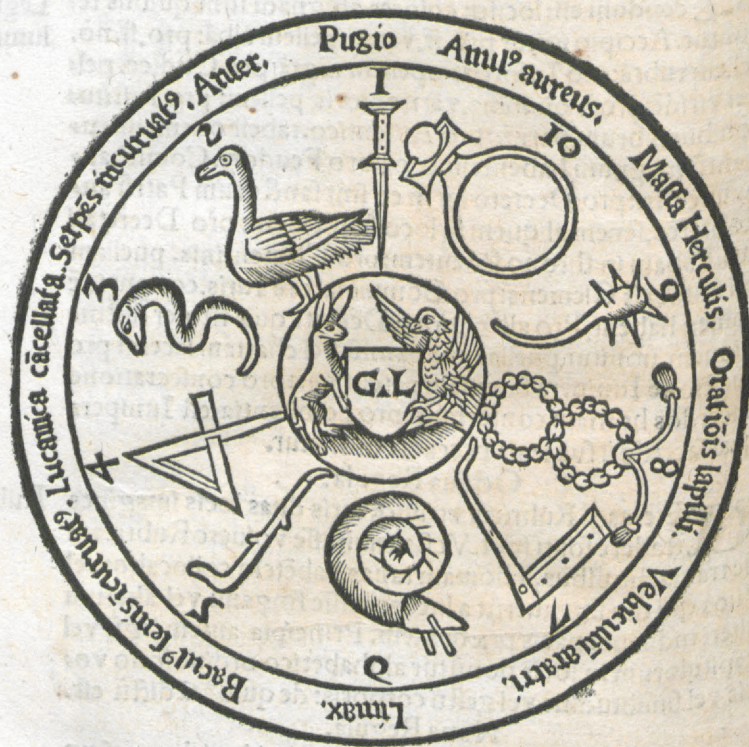
Legum volumina.

Rubricę.

Artis Memoratiue

O figuram effictū ponemus. Hæc autem clariora reddi poterunt figura orbiculari cognita. Vtile tamen erit quasdam Regulas enunciare locorum manifestatiuas.

Ortus Signorum Decem.

Liber Tertius de Imaginibus.

Ande sunt veræ fiste & casuales imagines, & certi termini, vt contextum verborum cōtinuet crebra meditatio: partes deinceps ipsas repetitus ordo coniungat. Non est inutile quo facilius hære

Imagi
nes.

Liber.III.

Fo.14.

ant aliquas apponere notas: quarū recordatio commoueat & quasi excitet memoriā. Nemo enim fere tam infelix vt quod cuiq; loco signū destinauerit nesciat: vt si tardus ad hoc erit, eo remedio vtatur vt ipse excitant notæ. Hinc est ex illa arte non inutile attendere signa quæ potentiam mouent multū memorię conducere. Multum enim signa faciūt: & ex vna memoria venit altera. vt experimento patet. Si enim anulum i loco posuerimus. exinde translatus vel alligatus cur id fecerimus memoriam excitabit. Aristoteles idem dubiū mouet qd ad reminiscendū debemus pcedere per modum diuisionis. Nam Quintiliano teste qui recte diuiderit nunq; poterit in rerum ordine errare: diuisione enim veritas elucescit in. s. sed non vsq; adeo. instit. de lega. glo. in. l. j. de do. ma. & me. excep. ff. vt si quis vestem vel aliquid aliud in domo dimiserit. a principio negocij incipere debet vt facilior fiat reminiscētia: vel cōsiderare quid in tali domo fecerit: postea debet deuenire ad alium locum in quo sciat quid fecerit: & sic consequenter vsq; in intentum.

Caput Secundum.

Imagō vera. est conceptus rei visæ representantis nobis sensum rerum memorandarum.

Imago fista. est apprehensio rei non cognitæ quæ potuisset videri suis locis & temporibus.

Imago casualis est apprehensio rei visibilis representantis nobis rem inuisibile. Vel fm Publicium Imago est forme cum forma figure signi: vel insigni similitudine quadā collatio hec ridiculi motus: mirabilis gestus: truci crudelisc; vultus: stuporis tristitiei & seueritatis plena esse debet. Debent autem effingi aut efformari per notas personas: vt si sermo sit habendus de sene. imaginabimur senē canum, tremulū, nasum tergentem tribusve pedibus incedentem, incuruū, geometrem labijs dimissis, incano mento iam mucidum: e contrario leta iuuentus excogitabitur: corporis nostri pulchritudo & feditas sic indagabitur. vt colli lōgītudo, capillorū digitorum, & totius corporis proceritas admirationem nobis & stuporem prestāt: maris oris, aurium, mamillarū, ventris, pedūq; breuitas: his ornamentum prestant. Si qua latēt meliora putes frontis oculorum pectorisc; amplitudo & di

Imago vera.

ra.

Fista.

Casualis.

Dij

Apuleius.

Scithæ hūa
nis vescunt
carnibus.

Hec a veritate aliena
existimare
nisi me au-
xiū Augu-
stini moue-
ret auctori-
tas. in li. de
cōsu. ve. &
no. inquit
tis q̄ si an-
guis vene-
nosa coeun-
tes cauda p-
cutiat vir in
femina &
femina iu-
rū transmu-
tabitur.

gnitas eis honestamento accedat: vox sexus correspondeat
collum & teretes digiti venustate & longiora brachia digni-
tatem afferunt. his rubicundule maxille & ora vernantia rosas
puniceaq; labia addantur manuum pectoris colli & oris can-
dor supercilij oculorum torquis & vestium nigredo. mode-
stus incessus preclara fama & prestas virtus. his similibusq;
cōmentationibus latentes rerū imagines latentiaq; signa in
gi exercitatione nobis vendicabimus. Oportet insuper res
ridiculas & nouas imaginib; attribuere: quia Apuleio affi-
mante magis noua q̄ magna miramur: & nullo obiecto ma-
gis animus excitatur q̄ re admirabili. Vnde fit vt sæpiuscule
rerum quæ in iuuentutæ actæ fuerunt. nos capiat recorda-
tio: q̄ a paucis diebus vidimus. Cuius rei nō est alia ratio
q̄ q̄ res vilitate facile elabuntur. Res vero admirationem &
nouitatem afferentes menti firmitus ac tenacius hæret. Ma-
gna quippe incredibilia inuisa noua rara inaudita. fiebia
lia egregia turpia singularia ac peruenusta. mēti & memo-
rie nostre ac recordationi plurimū conferunt: vt si recenscā
Scithas qui sub ipsis septemtrionibus etatem agunt corpori-
bus hoīm vesci eiusq; victus alimento vitam ducere. Itē esse
sub eadē regione celi homines vnū oculum in frōtis medio
habentes qui appellātur Arismaspi. Preterea traditū esse me-
moratumq; in vltima quadam terra q̄ Albania dicitur gigni
hoīes qui in pueritia canescunt & plus cernent oculis p no-
stem q̄ inter diem in Illiris traditum esse homīes qui interle-
mant videndo quos diutius irati viderint eosq; hoīes mares
feminasq; qui visu tam nocenti sunt pupillas in singulis ocu-
lis binas habere. Item in montibus terre Indie homīes ca-
ninis capitis & latratibus eosq; vesci autum & ferarū ves-
poribus hyrtis & autum ritu plumanibus nullo cibatu ves-
centem sed spiritu florum naribus hausto visitantem vnū
tamen qd̄ quasi omnem modū admirationis egreditur recē-
set Plinius se testem oculatum pfitens cuius verba recenseo
ex feminis inquit mutari in mares non est fabulosum inueni-
mus in annalibus. Q. L. C. C. L. CC. Puerū factum ex vir-
gine sub parentib; iussuq; aruspicum deportatum in insulā
desertam Licinius mutianus pdidit visum esse a se argis arce

scotentem cui nomen arefuisse fuisset nupsisse etiam mox bar-
bam & virilitatem prouenisse uxoremq; duxisse plura de mi-
raculis recenseram sed nos nō idonee scripture iediū rapit.
Aristoteles idem dubiū mouet quare est q̄ reminiscimur illi-
us quod hodie vel heri factum fuit. Dubio respōdet inquit
reminiscentiam fieri per hoc. q̄ apprehendimus aliquid ad
cuius apprehensionem sequitur apprehensio alterius. Modo
possibile est nos venire ad apprehensionē alicuius ad cuius
apprehensionem sequitur apprehensio illius qd̄ longo tēpo-
ris curriculo transactum est. Et sic optime fit reminiscentia
incipiendo a principio rerum: quia sicut res se habent. ita ap-
prehensiones. Et ppter hoc ordinata potius in memoriā ve-
niunt & reducūtur q̄ inordinata. Ordo em̄ rerum maxime
confert ad reminiscentiam: quia si volumus de prioribus me-
moriā habere ex memoria illorum poterimus deuenire in
reminiscentiam quæditorum ppter dependentiam ordinē
vel consuetudinem. Sicut em̄ hæres se habent adinuicem in
eo q̄ consequūtur: sic & motus. & ideo si recordantur prio-
rum tunc vel ppter dependentiam cōsuetudinem ordinē
vel habitudinem contrarietatis aut similitudinis poterimus
posterioꝝ reminisci. Vt tamen ad faciliorem imaginum no-
titiam deueniamus aliquæ regulæ inferēdę sunt.

Prima Regula.

SI substantiæ inuisibilis q̄ est vel Deus vel Anima vel
Angelus recordari velimus. aliquid simile ei imaginabi-
mur quod rei speciem representabit: vt iuuenem tanta mem-
brorum proceritate venustatum. purpurea veste amictū. ala-
tum. Diligenter tñ considerare debem; ne quicq; aliud præ-
ter naturam representet. Nomina vero p̄pria sanctorū & san-
ctarum memoranda sunt per notas personas illis nominib;
vocitatas: vel per aliquid eis conueniens: vt Petrus per cla-
uam. Paulus per gladium. Insignia em̄ cuiuscūq; rei publico
affirmante ea tripartita sunt rerum scz personarum & lo-
corum vera & ficta dicūtur. Personarum sunt hec. Impera-
toris trigona corona Regis pretoris & prefecti sceptrum
consulum faces & securis summi Pōtificis thyra Cardina-
lium phéniceus pileus Episcoporum mitra aurea calcaria Mi-
litarem dignitatem aurei annuli zoneq; margarite & gēme

D iij

Aristo.

Ordo.

Inuisibilia.

Sancti.

Medicum unde non iniuria triuialis fluxit versus: it Galienus opes geminis oneratus & auro. Plato secum peditem trahit Aristotelem aquila Iohannis vitulus Lucę angelus Mathę cathene Leonardi pellis Bartholomei. clauus Petri. relictia Andree cochlee & Galerius Iacobi porcellus lacteus Anthonij insignia refert.

Locorum dicuntur cuiusque loci priuata bona hinc vergi. primo Georgi. Hic segetes illic veniunt felicius vuc. Arborei fetus alibi atque iniussa virescunt. Gramina nonne vides croceos ut thimolus odores. India mittit ebur molles sua thura sapores. At calibes nudi ferrum virosque potius. Castorea heliadum palmas & epirus equarum sic candida succarum florentia purpuram mittens suo proprioque bono denotabitur.

Rerum insignia, ensis iusticiam, equitatem libra herculeae claua fortitudinem, geometriam circinum, astrolabium astrologiam, discordiam dentes commemorabunt. Sunt & nonnulla que si similia sunt auctorem sequuntur ut funda baleares arcus Anglicos, balista Hispanos, virtus Gallos, Burgundos constantia. Sunt que per comparationem trahuntur ut pauperior codro, ditior crasso, pulchrior narcissus & his similia.

Secunda Regula.

Si substantie sensibilis animatae, ut hominis, leonis, equi reminisci velimus, imaginabimur leonem oculis infusum, ungues cruentatos habentem: vel bucephalum bubulo capite horrentem: qui neminem praeter Alexandrum ascendere sinebat. Sic etiam cuiusque etatis & animalis cuiusque passionem euoluere memorie plurimum confert ut voracem lupum timidas damas timidisque lepores caprasque fugaces leonem suauitatem in malum procliuem describamus. Ideo feruori nature vix resistere potest in autem, de non eligen. secundum. nub. in. §. optimum, colla. §. importuni enim iuuenum motus & calores iuueniles sunt coercendi nam scitote voluptuarie vite comitem esse tristitiam & luxuriosam iuventutem senilem esse penitentiam. l. si. §. filius. de bon. & liber. C. tristem senectutem Ideo Cicero in. li. senectutis eam miseram variis ex causis vocitabat primo quod corpus viribus destitutum & infirmum recedat estque laboris impatiens. c. magne. de vot. & vot. recepti. i. antisecho hominem mellitis voluptatibus destituat & quod terribile est

Immoderatus iuuenis calor.

haud periculum absit a morte. Veneranda tamen. l. semper. de iur. iuramenti. ff. Ideo satirico teste grande erat piaculum si iuuenis vetulo non assurrexisset plura & utilia de senectute recenserem sed non idonee scripture tedium calamum auocat ad boream nostrum vela reflectamur prodigia adolescentiam liberalem virum, tenacissimam mulierem, ideo dicebat glo. in. l. si stipulata fuerit. de donat. inter vir. & vxor. ff. & in. l. si a sponso. §. q. si sponsa. de donat. ante nup. C. Mulierem miraculum effingere cum donat donare enim sexui aduersatur & degenerat non enim locum sanguinis vel per lineam ascendentium vel descendendum vel collateralium assequere potest accipere autem ex omni linea locum sibi uendicat non tamen omnimode donatum iri volo ipsum accipere nam valde inhumanum esset a nemine accipere sed passim vilissimum & per omnia avarissimum. l. solent. de offi. proconf. & lega. Eadem in maribus est habenda censura. l. cum de indebito. de proba. ff. in. §. p. insti. de dona. ibi cum magis se quis velit. Accidentia vero visibilia ut albedo, sunt memoranda per subiecta quibus maxime inherere videtur: ut nigredo per Aethiopem vel Maurum. Crispum per Sicambrium. de quo canit Martialis.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri

Atque aliter tortis crinibus Aethiopes.

Tertia Regula.

Quasi cognitio his signis comprehendere potest. Nominatiuus per caput. genitiuus per manum dextram. datiuus per manum sinistram. actiuus per pedem dextrum. vocatiuus per pedem sinistram. ablatiuus per ventrem vel pectus. Exempli gratia. Si velim in memoriam venire huius nominatiui Caesar coloco loco hominem armatum ferientem caput: quia gestu corporis & similitudine vocis & locis insignibus memoria firmatur. Ut si memoria complecti velim istud verbum loquor alioquem supremo genere amicitiae coniunctum loquentem loco, gestu enim corporis imagines ponuntur, cum sit gestus in distinctione comprehensus: ut pro verbo spolio, amicum qui alium spoliat: pro verbo rapio amicum per vim aliquid rapientem pono. Vel si Fabius memorandus sit, ad cunctatorem referemus. De quo Maronius extat versus, cum precedenti hemistichio.

Dare non est sanguinis feminei.

Humanum est accipere.

Casus.

Tu Maximus ille es
Vnus, qui nobis cunctando restituís rem.
Nasontanum quoq; distichon.
Scilicet vt posses olim tu Maxime nasci,

Cui res cunctando restituenda foret.

Is quippe nois infamiam ac dedecus subire, fortiq; & cōstā-
ti ferre animo eorundē obtrectiones, qui se senem ignauū
& cunctatorem p dictatore inique appellabant, haud verit?
est: quo rei publicæ nutant, moxq; si cum punico Duce tot
tantisq; victorijs elato & iuueniliter exultante manus temere
conseruisset, interituræ tutius cōsuleret. Qd Enni? innuit.
Vnus homo nobis cunctando restituit rem.
Non ponebat enim rumores ante salutem.

Similitudine probat Cicerō. Si velis memoria cōplecti Titū Sempronio venenū porrigentem vt eius bonis potiatur. et imagine assumes ægrotum: si eum cognoueris: iuxta quem erit Petr⁹ tibi notus tenens in manu poculū. Hæc em̄ similitudo notitiā rei generabit. Locis p̄batur, vt si velim mēcoris infigere crocum, imaginabor Corycū antrū: vbi prius auctore Plinio, fuit croci nobilitas: quod Cilices populi minoris Asiæ incolunt. De quo canit Martialis.

Et Cálices nimbis hic maduere suis.

Et Cineses similes hic macuere luis.
Ethinologie etiam cognitio (publicio teste) plurimū in in-
quirendis imaginibus & signis confert. Philippus si imago
nem suā nobis dure prebeat ethinologie & nominis sui duo-
ctu similitudinē facile accommodabit a philos. cū id est amor
hippos equus ductum habet hoc amator equorum Theo-
ronissi. sancta lex, Jacobus collectator interpretatur, non mi-
hil etiā ad hanc rē opis onomathopceya nobis affert. id ē co-
gnitio verbi e sonovocis ducta sic ennius taratēta dixit eq-
hinnitus, mugitusq; boum, balentūq; gregem, strix noctura
na & vespertilio stridēt: bombitus aut apum, grus gruit, cra-
stinat coru, bos cornu voce notat, barritus a barro, vlulāt
vlule, pipāt accipitres, & alia q̄ plurima sūt. vsu & cōsuetudi-
ne vocis sonitu imagines p̄beunt. Quarta Regula.

Si dignitatum & officiorum nomina memoria tenere vo-
limus, res eis cōuenientes in locis locandę sunt, q̄ men-
tem vt intellectus in notitiam deueniat excitabunt. Vt si Cæ-

**Aialiti pro
pria.**

Dignitatū
nom.

partis diffatoris Venerem victtricem. Si Pōpeñ. Hercule inui-
 sum. Si Romanorū, aquilam effingemus: q̄ cis pro insigni:
 q̄ Ioui qui Romani generis auctor extitit: sacra sit. Viso cū
 aquilæ augurio Iuppiter ad bellū contra Saturnū egressus
 felici potitus est victoria. Seu quia aquila auis regina & do-
 minatrix est. Constat aut̄ Romanos rerum olim potitos fu-
 isse: vnīuersosq; orbi imperasse. vt canit Vergilius. Romanos
 rerum dominos. Si cōsulum fasces & secures: hæc em̄ erant
 Romanorū consulū insignia a Romulo vrbis conditore ob-
 bisenos vultures: (viso quorū augurio victor fact⁹ est:) in-
 stituta. Quēlibet itaq; cōsulē duodeci listores cū securibus:
 alligatisq; vis garum fasciculis prebāt. vt quod mutari & in-
 viam reduci facile poterat. virgīs corrigerent: qđ vero emē-
 labile non erat. secures absciderent. Exactis aut̄ regib⁹. Va-
 lerius Publicola. Tarquinū Collatini Iunij Bruti collegę ex-
 pulsi (Tarquinorū enim nomē Romanis maxime inuisum
 erat) in cōsultu successor fasces securibus dempsit: statuit,
 q̄ consules extra vrbē securibus vti, intus vero fascibus tm̄
 ornari. Vel si artificiorum & quorūcūq; operum memoriā
 habere velimus, per eorū effectus & instrumēta: vt faber per
 malleum: futor per acum significabitur. Sua em̄ cuiusq; artis
 arma, & instrumēta officia, auctores distinguere poterunt:
 vt pila Romanos, sarissas Macedones, pelta Hyberos. Sic
 etiam cuiusq; officine arma suos opifices ostendent. vt mola
 sub uncula, onoforum, olera, rasti. & q̄ his similia sunt. Eadē
 actu excogitabimus longe q̄ melius motu parte corporis in-
 dagare poterim⁹. Singulas em̄ partes numinisbus dedicarūt
 pedum articulos saltu & velocitati: genua misericordie: di-
 gitos pestine iunctos dolori: caput impositū vel reiectum in
 pectus concessionis: in ceruicē versum negationis: in humerū
 delectum hippocrisis: terga fuge: quies & ocio nates: capilli
 diutius: vngues crudelitati: dentes discordie: digitos miner-
 ue: frontem superbie: aures memorię dedicarunt. Oppositū
 etiā sepenumero ad memoriā reficiendam spectat: vt testu-
 do pro velocitate egrotum & valitudinarium pro beue sano
 & plurima que per ironiam proferuntur.

Aquila.

Artificia.

Quinta Regula.

P

Artis Memoratiue.

Nomina.

SI nomina propriorum vel appellatiuorum cuiuscunque
idiomatis fuerint, memores fieri uelimus, notari mag-
num nomina suis locis directe adaptata sunt cum earum
prolatione rem per eas significata diligenter uoluendo. Quae
si interrogaretur quid facit, pronunciet tale nomen. Quod
ad id tardi sumus, imaginabimur hominem exercitem actio-
nem vel passionem illius notae imaginis: vel unaquaque ima-
ginem tenere uocabulum suum insculptum. Loca enim (ut inquit
Cicero, .ij. de Oratore) debitis circumstantiis proportiona-
ta habent adinuicem necessariam habitudinem intelligendi
ut si thesaurum in vertice montis offendero si iterum monte
illum pertranscam (loco inuentionis cognito) in thesauri nostri-
tiam deueniam. Si uero difficilia sunt uocabula: quae ab eade-
litera & syllaba initium habent, sumenda sunt.

Sexta Regula.

Carmina.

Sicut omne generum carminis haud inmemores esse volumus, in primis sententia consideranda est: quæ sermone magis terno & vulgari perferrī debet anteq̃ carmen in loco locetur: referemus et sententiā in imaginē & obiectum principale referē cū repetitione vocali. Si tñ te non procliuē comperias, fiet repetitio materiæ etiā vocalis vsq̃ ad quinarium numerum. Sic Quintiliano & Cicerone auctoribus memoria firmabitur. Accidentia vero visibilia vt albedo sunt memorāda per subiecta quibus maxime inherere vident vt nigredo in marmo fuscado in Arabis albedo in Gallis risibile in homine humilis in equo barritus in elephāte demonstrabitur.

Septima Regula.

Historia.

Si velimus memoria cōplecti historiam vel apologum,
quatuor in primis consideranda sunt. Primo tempora
quibus res gestæ fuerunt, quorum scientia haberi poterit p
annum Christi, vel per annū mundi, vel per Reges seu Im
peratores qui lapsis tēporibus vīguere. Secūdo nomina illo
rum qui his facinoribus & gestis decorati fuerūt. Tertio re
gionum, insularum, locorū nomina: in quibus res gestæ fue
runt. Quarto qđ principale est, diuisio materiæ summo pere
requiritur: q̄ imaginī propriæ adaptanda est, sententiam vo
caliter proferendo. Si tñ his compositis debilem memoriā
agnoscis, hoc adhuc remedio vti potes, vt imago in loco p

Liber, III.

FO. 18.

prio sita sermone quotidiano & materno clausulā pferat.

Octava Regula.

SI velim? meoria cōplecti cōciones vñ sermōes, oportet
materiā diuidi in partes principales & minus principas
les obiecto retento cuiuslibet imaginī sententiam attribuendo
cum repetitiōe vocali. Eadem regula auctoritates Oratorum
& Poetarū memoria teneri possunt. verbi gratia: si velim res
cordari auctoritatis. Non solū nobis nati sumus: ortusq; no
stri partē patriā vendicat partē amicis: imaginabor Leonidem
Spartanū prēdicantem se plura patriē q̄ vitē debere: vel Ca
tonem minorem: de quo scite canit Lucanus. Patriēq; impēs
dere vitam. Nec sibi sed toti gentium se credere mūdo. Si m
ma em̄ fortitudinis laus est pro patriā mortem obire: qd̄ do
cet Flaccus, dulce & decorū est pro patriā mori. Nec iāti vit
ta esse debet vt honestatis gloria & verē virtutis fama amitt
atur. Hinc Hec̄tor suis turpiter ex acie fugere volentibus
apud Homerū his minatur verbis. Quē procul a pugna tre
pidantē forte videbo. Is canib? fiet, fiet quoq; vulturis esca.
Prōptiores igitur esse debemus (inquit Cicero) ad nr̄a pe
ricula q̄ ad cōmuniā: dimicareq; paratius de honore & glo
ria: q̄ de ceteris cōmodis. Laudatur Curtius qui se in foueā
quæ pestifera urbem exhalatione inficiebat, armatū & equi
tem ex aruspiciū hariolorumq; interpretatione q̄ vastus ille
telluris hiatus viui hominis sepulturā expeteret, præcipitem
egit: suoq; periculo optatā vrbī & ciuib; salutem restituit.
Cōmendatur rex Atheniensium Codrus: qui cū ingenti ho
stium exercitu Attica regio debilitata ferro igniq; vastaret,
accepto Appollinis oraculo suos victores fore si ipse hostili
manu occideretur, depositis imperij insignibus familiarē in
duit cultū, ac pabulantū hostium globo sese obfecit, vnūq;
ex eis falce percussū in necem compulit sui. Gloriosa ciuis
mors ne subito Athenæ ruerent interitu in cineresq; verterē
tur effecit qd̄ recenset Horatius: Codrus p̄ patriā non timis
dus mori. Nec minor ambobus Decius gloria: qui oīa in po
pulum Romanū ventura incōmoda in suū venire caput ep
tantes, se vltro pro cōmuni vtilitate deuouerunt. Vituperā
di contra sunt (inquit Plutarchus) Callicratides & Cleom
brotus: qui ne honorē amitterent suū, neue noīs detrimen

E η

Côctones.

Auſtorita
tes.

Curtius.

Codrus.

Decr.

Artis memoratiue.

Canones.

tum pateretur, in summū discrimen patriā adduxere. Si poetarum: vt Dat veniam coruis vexat censura colūbas: Imaginabor iudicē fauentem diuitibus & pauperes opprimētē. Si canonū: vt Semel Deo dicatū nō ē ad vsus hūanos trāsferendū: furē rem sacram furripientem imaginabor: cui alter factus obuius ait: semel Deo dictum non est ad vsus humanos transferendum. Si primā regulam iuris: vt beneficū ecclesiasticū siue institutione canonica nō pōt obtineri: sententiam primę imaginī assignabimus: cōsiderantes aliquē abbatē nobis notū, non canonice institutum. Si secundā q̄ est. Possessor malę fidei vllō tempore non p̄scribit: secundę imaginī inferemus imaginando aprum quē cum lupo spelūca sua exire cerneret: obiecit possessionem: respondit aper: possessorē malę fidei vllō tēpore non posse p̄scribere. Paro modo sequētes sequētibz inscribamus imaginibus. Multo autem pro hac re consequenda adiumento nobis erit, si humanarum rerū experientiam & naturas nouerimus. Sic enim facile nobis cōparatiōes occurrere possunt: q̄ per contrariū sumēde sunt. Oportet enim nō tm̄ firma, verūctiā celerī cōprehensione res naturalsq; p̄cipere: vt & eorū quę a nobis inuenta sunt: & q̄ ab aduersario gesta, reminisci possimus.

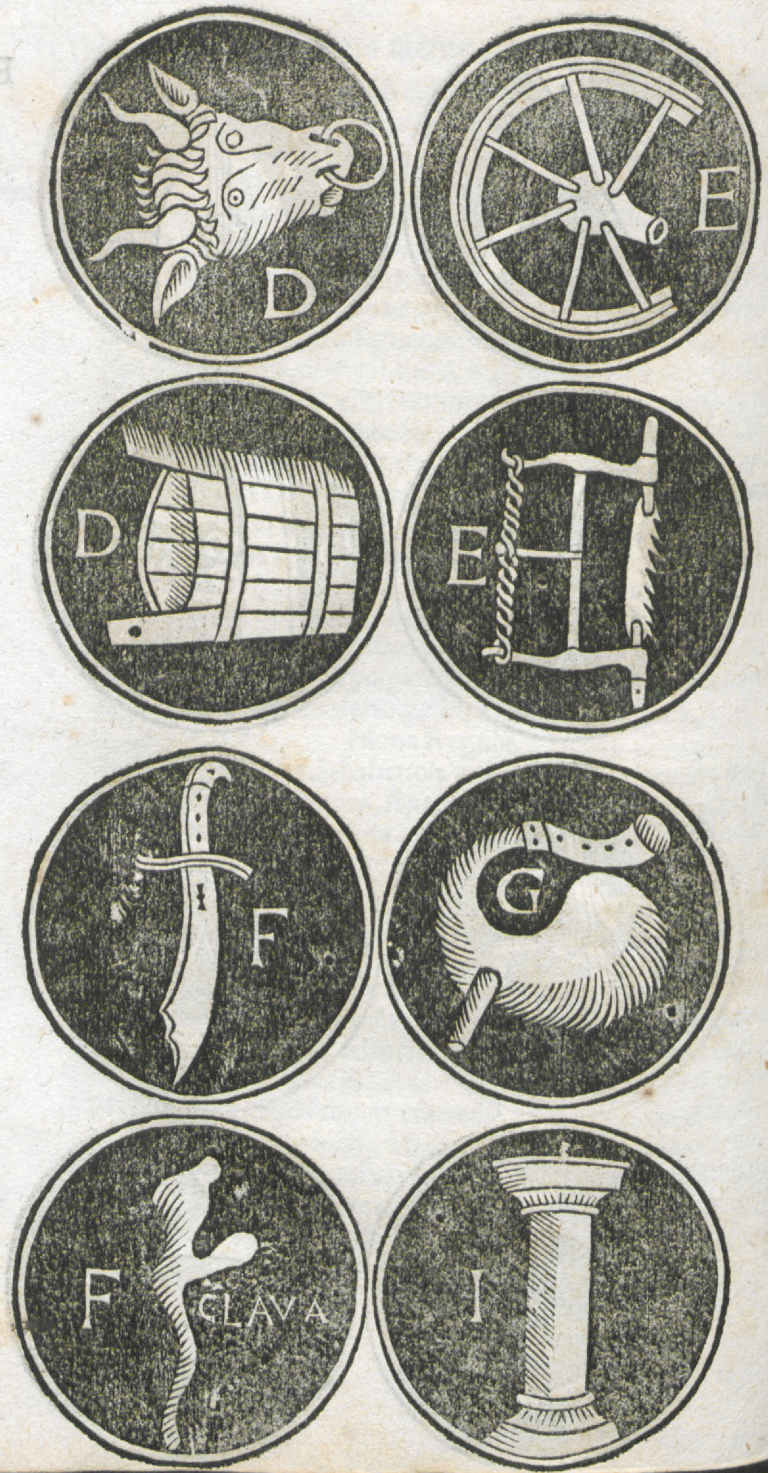
Nona Regula.

Literę.

Pro literis Alphabeticis viuas imagines ponere possumus, vt p̄ litera a, Antonium cum imagine scđm fortissimā litere effigiata eadē de ceteris censura: p̄ litera b, Benedictum: pro litera c, Carolum: pro litera d, Dominicū, & sic de alijs. Frequenter tñ puellas eximīa specie venustatas locare non inconueniet: memoria enim collocatiōe puellarū mirabiliter excitatur. Difficulus tñ huius regulę vsus religiosis q̄drabit. Diuisione etiā rerū literarū & sillabarū cōuersiōe latitantes figuras indagabim⁹ vt rebus suber, nabo bona, nemus sumen refert literarū adiūctiōe, cōminutiōe, & detractione memoria excitabit vt istā ipsā, mipsam enim detrahēdo primę parti. m. & iūgēdo sequenti faciem⁹. Et si ex primēua doctriā te proclue in retinēdo nō cōperias poteris cuilibet verbo qđ primordiū sile sequētibz Imaginib⁹ hz imaginē formę verbī effigiatā attribuere quo factō mirabiliter excitabit memoria. Ideo vt vberior doctrina suis partibus absoluta redederetur publicij imagines libello apponēdas curauit.

Fo. 19.

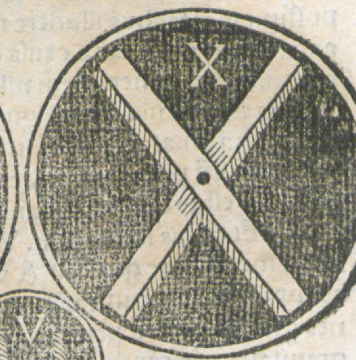
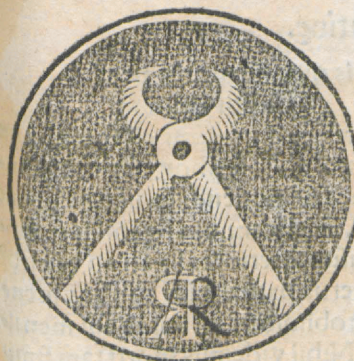

101.07

Fo. 219

F

Artis Memoratiue.

Liber Quartus de his quæ memoriæ pro-
sunt & nocent. Caput Primum.

Somnus.

Rimum memoriæ nocumentum est somnus im-
modicus. Quidam philosophorū somnum im-
potētiā sentiendi & mouendi ex natura proue-
nientē definiunt. Alij somnum ligamētum sen-
suū. In somno equidem sensus exteriores ligati ab operib⁹
cessant. Hic segnitie atq; inertia parit: hōies adhuc viuē-
tes mortuis persimiles reddit: obliuionē rerū hōim mentis
inducens. Vnde Cicero. Nihil videmus morti tam simili
le q̃ somnū. Nec dissentit Maronis sententia.
Tum consanguineus leti sopor.

Outidius quoq; in hanc sententiam canit.

Stulte quid est somnus gelidē nisi mortis imago?

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Somnū etiam vanū & deceptorium dormientib⁹ sepiusculē
immittūt demones. Huic snie applaudet textus. in. C. sciens
dum de penitē. distin. ij. Eorumq; illusionibus. Famine (for-
lio qd vento rapitur mobiliore) adherent. ac phantasmati-
bus seducte: credunt se & p̃sentur cū Diana nocturnis hor-
ris (dea Paganorum) vel cum Herodiade, vel cū innume-
ra mltitudine mulierū equitare. xv. q. v. C. Episcopi. Nō in
possunt mortalibus illudere nisi supremo rerū opifice annu-
ente. C. nec mirū eadē causa & q. Effeminataq; vsq; adeo ē
eorum virtus vt neminem nisi volētem capere possint. volū-
tariū em̃ sibi militem elegit Xps, voluntariū seruū sibi dia-
bolus auctionatur & acquirit suo iuri. Neminem iugo serui-
tutis astrictū possidet nisi se ei prius peccatorū cre vendide-
rit. C. nō est q̃ cuiq; ascribamur erūnam nisi nre voluntati.
xv. q. j. Et ex his idiotarum. Vana reprehenditur opinio.
Sed vincutū hoc quale sit, & vnde proueniat, dignoscere ne-
cessum est. Dum nutrimentum digeritur, ab ipso euaporatio-
nes grosse cerebrū petunt: cuius frigore in aquā resolutę ob
grauitatem descendunt: & cum ceteris vaporibus sili a frige-
ditate cerebri reuerberatis meatus spiritū ad sensus exter-
iores oppilant: & ne egredi possint in occursum specierum
sensibiliū cohibent. Vnde q̃uis dormitantis aures sonorum
species penetrant, & ad organū vsq; proueniunt: auditionē

Liber. IIII.

Fo. 22.

tamē facere nequeūt, eo q̃ spūs audibilis per oppilatos nero
uos egredi nō possit. Cōpleta autem digestionē separat tan-
guis: cuius pars superior superiora cōscendit: grossior vero
inferiora nutrit. Similiter & calor qui fuerat circa digestiua
cōgregatus, & ab exterioribus ad interiora collectus, rursus
diffunditur: meatus spiritū penetrat: & residuum vaporum
consumens viā aperit. Vnde nōnulli definiunt somnū attra-
ctionem spiritū ab exteriorib⁹ ad interiora. Sic somni cau-
sa effectiua est calor & spiritū in organorū absentia: & cau-
sa vigilię eorūdem presentia. Sed causa absentię talium mul-
tiplex est: scilicet euaporatio nutrimenti, labor, egritudo, in-
fantia studiū attētio, cura, & pauor. vnde nō immerito mor-
tales multo somno vt Plat. dehortatur. Sōnus inquit mult⁹
nec corporibus, nec animis, nec rebus gerendis natura con-
ducit. Nemo quidem dū dormit, alicuius precij est perinde
ac si non viueret. Quare quicunq; & viuere & sapere cupit
maxime, q̃ longissimo tēpore vigilet sola sanitatis cōmodi-
tate seruata. Alexander magnus auctore Plutarcho se dua-
bus potissimū rebus mortalitatem imbecillitatēq; humanā
intelligere aiebat somno atq; coitu: quas sola naturę infirmi-
tas pareret. Necesse tñ est omne animal dormire: quia om̃s
potētia fatigabilis indiget quiete. Nec inutile erit septem si-
gna somnū creatia a philosopho enumerata enūciare.

Primum signum.

Magna comestione fit magnus somnus: quia ab ipsa
fit magna euaporatio i cerebrū. ideo naturaliter som-
nus p̃creatur. Ex nimia em̃ comestioe grossiores sumi a sto-
macho ad caput euaporant: ac cerebro refrigerati crassiores
q̃ ob id facti meatus per quos spūs a corde ad caput ascen-
dunt obturant: ex qua oritur somnus. vnde de Polyphemo
inquit Maro. Nam simul expletus dapibus vinoq; sepultus:
Cervicem inflexam posuit, iacuitq; per antrum. Immēsum
sanē eructans.

Secundum signum.

Omnia somnifera excessiue sumpta aggrauāt caput: q̃
tunc spūs moti reflectuntur & reperiuntur ad cor.
vnde fit vt cbrj in molli lecto facētes bene dormiant.

Tertium signum.

Tertio labores prouocant somnum ex eo q̃ calefaciāt
F ij

Sōni signa

In agēdis li-
bera est ho-
minis volū-
tas.

die armen
lycen.

humores fumosos & viscosos: & faciunt ipsos vsq; ad caput ascendere: vbi infrigidati descendunt. & illi sunt sicut nutrimentum indigestum.

Quartum signum.

Aegritudines faciunt magnum somnum propter indigestionem cibi qui multum euaporatur.

Quintum signum.

Per multum vtuntur somno ex eo qd multo nutrimento pascuntur: quia plus mittitur ad superiora membra q; ad inferiora. In cuius signum videmus superiora puerorum plus augeri q; inferiora. Secundo videmus pueros multum fieri epilepticos ppter vapores ascendentes ad cerebrum qui obstruunt meatus. & propter hoc inclinati ad illam infirmitatem non debent esse dediti somno. propterea pueris non debet dari vinum: qd est nimium euaporabile: neq; etiam nutrimentis, nisi sit aquaticum & moderatum. Laudandus est Lacedemoniorum mos: qui auctore Plutarcho ebrios seruos in filiorum conspectum adducebant, vt visa in eis ebrietatis deformitate a multo bibendo vino deterreantur. Videmus insuper pueros in primis mensibus non posse colla voluere propter nimium nutrimentum ibi susceptum.

Sextum signum.

Abentes magna capita sicut Gnanii, amant somnum propter multorum vaporum receptionem. Sic habetes venas strictas amant somnum propter difficilem vaporum egestionem. Pigei etiam extrema Indie habitantes. Quorum longissimus (Plinii testimonio) duorum pedum & quadrantem magnitudinem non excedit.

Septimum signum.

Melancolici non sunt multum somnolenti: quia sunt sicci & frigide complexionis, nec vaporum abundantiam habent: igitur sunt duri & tardi & magnae comestionis propter multi cibi indigestionem ad posteriora. Sunt etiam pauperum fruantes letitia: q; aliqui eorum inueniuntur excellentes in phia. Ita non absurdum erit definitionem somni & causas a somno scaturientes edisserere.

Caput II.

Somni diuersitate doctorum omissa, est apprehensio phantasmatum facta in dormiendo, q; potentia phantastica

Nutrices a puro vino debent abstinerere.

fabricat. hec enim in spiritu lucido & claro quasi in speculo respiciunt sicut figura in aqua. Vnde sicut in turbata aqua figuræ indistinctæ relucet: sic turbatis spiritibus indistincta somnia habemus: quorum vix aut raro recordamur: vt sunt somnia in primo somno cum grossa fumositas ex prima digestionem cibi ascendit. Deferuntur autem ad sensum communem: a quo apprehensa ad organum phantasie, nonnumquam ad cellam memorie reuehuntur: multorum namque somniorum reminiscimur. Rursus si sensus communis super presentata simulacra conuersus fuerit: vt sunt qui causantur a sensibilibus propter dormientes se videre, audire, bibere, loqui somniat. Interdum etiam dormientes non modo hec somniant sed operationes vigilantium exercent: vt puta ambulant, loquuntur, percutiunt, saltant. Sed causa & ratio quare has operationes exercet, quæ arduæ & difficiles videtur esse: in sequenti capite tractabuntur.

Caput Tertium.

Naturalium rerum indagator Albertus causam in his duplicem inuenit: videlicet Phantasmatum impressionem fortem: & solutionem sensus a calore accidentali: qui cum sanguine cholericum ad caput eleuatus per organa virtutis animalis descendens, sensus quosdam & maxime remotos soluit. Sic virtutem motiuam ad progressiuum motum excitat. Dubium autem mouetur: cur dormientes per abrupta scandentes minime cadant: mox autem excitati nonnumquam precipites ruant. Causa igitur qui per abrupta ascendunt, maxime euenire solet cum pericula attetantes formidare coeperunt: eo enim a virtutibus exterioribus ad cor formidolosum se colligunt: & lacertos nervos & musculos & organa destituunt. Dormientes igitur in talibus securiores sunt vbi excitati sepius cadunt. Sed dubium aliud excitatur: quare est quod dormientes eorum qui gesserunt excitati recordari non possunt. Respondet, hoc fit per species eorum qui sensus in memorie arca reueruunt. Cum autem actus illorum fiant a sensibus accidentaliter solutis speciebus ad memoriam liber non patet introitus. Qui autem in ipsis actibus excitantur, facilius in semiplenam memoriam eorundem deuenire possunt. Sed longius inuestigandum est de causis naturalibus somniorum.

Caput Quartum.

Diuersitate somniorum spiritum turbatio idest

Somnitorū
causæ.

Naturalis phia quasdam causas somnitorū enumerat, q̄ a Gregorio in sex genera redactę sunt ventris plenitudo vel inanitas, illusio, cogitatio & illusio, reuelatio, cogitatio & reuelatio. Prima duo experientia ex naturalib⁹ nota relinquit. Sequentia poetarum testimonijs confirmatur. Oim equidem somniorū causa si rē attentius considerare velimus, vel intrinseca vel extrinseca est. sepius em̄ q̄ vigilantis mens cogitauerat anxie, sopitis sensibus recogitat: & quod optat speratq; vigilans, in somnijs videre solet. Hinc de iimicis nr̄is de quibus magis solliciti sumus, multa p̄ somnia preuidemus. Interdum aia quiesca dubietatis solutionem offendet. Corporis etiā diuersa habitudo varias somnitorum causas administrat. Hinc melācholici res obscenas, formas horribiles & terribiles demonū species se vidisse attestant: maxime aut̄ dum hic humor per medicinas aliquas aut balnea motus fuerit. Sic cholericī de igne, bellis, cęde hoīm & similia somniant. Phlegmatici se in aquis vel niue consistere: vel mel comedere, si phlegma dulce ad palatum lingue distillauerit. Ex sanguinis autem abundantia incubos somniant: ideo his a carnibus, ouis, vino, & ceteris q̄ multum sanguinem generant, abstinendum esse persuadent. Interdum necessitas vires naturales exequi corporis sui curas coarctat: ideo famelicus comedit: sitibundus fontibus labra admouens satiari nequit. Quandoq; ad membrorū passionē cōformes imagines formantur. Sic pueri dum vrinā emittūt: se in hortō vel loco amœno vigilantes hęc operari existimāt.

Capus Quintum.

Vigilia.

Vigilia, vt inquit Auicēna, est dispositio in qua aia sensibus imperat & virtutibus exteriorib⁹: & mouet voluntarie ad operandum. Vel fm̄ Aristotelem, est solutio & remissio sensus. Hęc vt ex veterū monumentis cōstat, memoriam coadiuuat/auget, cōfirmat, vt philosophi testimonium probat qui cum se ad quietem cōponeret, æneam manu pilā sumebat: quę in subiectū vas æneum decidens eum dormientem & sopore victum ad sua studia tinnitu excitaret. Alexander Philippi fili⁹ lecto stratus ænea cōcha supposita brachio extra cubile protento pilam tenebat argenteā: vt cum neruorum rigorem sopor laxasset, decidētis pilę tinnitus somnū

abrumperet. Idē secutus exēplū Iulianus Romanorū princeps: vt scribit Ennīanus. Nec Cleantes asiani vigilia silentio pretereunda est: qui tanta oppressus miseria vt inopē tueretur vitam exhaustis puteorū aquis cōmodius operam daret. Laus interdiu philosophi studijs cōmodius operam daret. Laudanda est in Catone Bruto & Traiano imperatore. somni paritas & breuitas. Eiusq; fideles vigilię sunt cōmendandę: ideo etuis equitas vigilantibus & non veteriosis subuenire pro decreto habuit: intempestiue tñ lucubrationes q̄ ingenij extingunt & valetudinem vehementer offendunt minime laudantur. de consecra. distin. v. C. non mediocriter. Huic sententię applaudet glosator in autē, vt iudi sine quoquo suffi. a. in pri. colla. ii. Moderate tñ diuinis pene laudibus celo extolluntur. i. iustissimos. de offi. recto. prou. C. glo. in. c. bone memorię. in verbo generali. de postu. prela. in antiq. cū vulga. Nec modica laude efferendus est Agesilaus qui somno non vt domino sed rebus agendis seruienti utebatur. Vespasianum refert Plinius noctes vigilando cōsumere solitum, vt diurnos assus nocturnis & nocturnos diurnis traiceret. Qd̄ & Herogabalū factitasse testis est Lampridius, qui nocte de somno surgebat: mane aut̄ dormire incipiebat. Hūc viuendi ordinē tanq̄ reprehensibilem taxat Horat⁹ in Hermogene. Noctes vigilabat ad ipsum.

Mane diem totum stertebat. Seneca quoq; seuerissimus Romanæ luxurię censor viuere illos cōtra naturā asserit qui noctu vigilat: quos elegātī vocabulo græco Lychnobios quasi lucernarios seu ad lucernam viuentes appellat.

Caput. VI.

Venerea libido est concupiscentia experiendę voluptatis, vel concubitus desiderij supra modum vel cōtra rationem efferēs. Hęc spūs interiores exhaurit, cerebrumq; debilitat. Vnde scribit Albertus, magnus facta cuiusdā corporis humani anatomia inuentum fuisse caput cerchro pene exhaustum. Medici aut̄ causam rei indagātes id euenisse ob frequentissimū rei venereę vsū asseruerūt: cuius ardore cerebri exsiccatū fuerat & consumptū. Hęc corporis vires & memoriā debilitat vt Trogi monumenta enunciant asserē tis Sardanapalum rei venerę deditum, qui cum ab Arbastro

Vigilia.

Veneres.

Sardanapalus.

perfecto inter Scortorum greges purpurā colō nens inueni-
tus fuisse: & muliebri habitu cū mollitie corporis & oculo-
rum lasciuia oēs fœminas anteiret pēsa inter virgines parti-
ens, se inuadī perciperet: sensibus exhaustus sese in rogū pre-
cipitem egit. Vnde Claudianus.

Luxuries præ dulce malum: quæ dedita semper
Corporis arbitris hebetat caligine sensus.

Vt tñ omnem animi nubē radio rōnis discutiā canonica fre-
tus ratione libidinem sapientes infamare fatuisq; absimiles
reddere autumo, exemplo Salomonis. xxxij. q. iij. c. salomō.
hæc scōs. effeminat exēplo Dauid & fortes debilitat exēplo
Sāsonis. Si tñ scire desideres inter pēta luxuriei qd sit graui-
us vel leuius: vide Thomā in scd'a. ij. q. cliv. ar. xij. & de varijs li-
bidinum questionibus vide eūdem in scd'a. ij. q. cliv. ar. iij.
Immoderato em̄ costu nihil perniciosius: qui frequens etiā
corpus ipsum dissoluit: atq; vt clarius ait Hippocrates, letife-
ram corpori imbecillitatem immaturāq; affert senectutē. See-
miramīs Assyriorum Regina adeo mollis atq; impudica fuit
isse traditur, vt deformē filij sui concubitus nimio libidinis
igne estuans expetierit: & equum vsq; ad coitum adamaue-
rit. Nero vt refert Tranquillus, pudicitia vsq; adeo pstituit:
vt cōtaminatis pene oibus mēbris virorum ac fœminarum
inguina inuaderet. Is puerū Sporū exēstis testibus in mulie-
brem transfigurātū naturam p vxore duxit: tristēq; vitæ
exitum egit: sibi cū mortem consciuit hæc inquitens vt refert
Sextus Aurelius. Ergo nec amicum nec inimicū habeo: de-
decorose vixi: turpius moriar. A venere & vino abstinendū
esse monet Virgilius hoc disticho.

Neronis in-
teritus.

Nec veneris nec tu vini capiaris amore,
Vno nanq; modo vna venusq; nocent.

Sophoclem Tragicum poetā cuiusdam rogantē nunquid ve-
neris rebus vteretur: respondisse ferunt. Dñ mellora. liben-
ter em̄ istinc tanq; ex aliqua furiosa pflugī dñatione, luxurio-
sos ficibus similes q per præcipitia nascuntur: quarum fru-
ctus homo nō gustat: corui aut & vultures comedunt: for-
mosaq; scorta letali mulso simillima esse aiebat Diogenes. Is
Olympionicem in nonarias frequēter intendētem intuens:
en inquit Arīs nūcius a puella vulgari per collum captus

abducitur. Audiens itaq; Dydimionē mœchum cōprehen-
sum fuisse: Dignus est inquit ex ipso noīe suspendi. Cum q;
vidisset mulieres ex oliua suffocatas pēdere: Vinā inquit ca-
teræ arbores huiusmodi fructū ferrent. Aristippū Cyrenasē
cum philosophū (qui summū bonū in voluptatib; colloca-
uit) maximū luxuriæ cōtemptorem fuisse legimus. Nam cū
ei tres formosas puellas Dionysius Syraculanus offerri: &
quam ex eis vellet eligere iussisset, illam formā negligens
dixit. Neq; Paridi tutum fuit, q vnam cæteris prætulit.

Vnum tñ audeo pferi femīnam. Libidine oīa animātia ex-
cedere: sunt em̄ qdam animalia que sunt absq; vlla discretiōe:
Indefinenter libidini seruiunt. quas ego nec mutis pecudib;
bus cōparauerim. Pecora em̄ cum cōceperint vltra non in-
dulgent maribus copiā sui. C. nō solū. xxxij. q. vij. Ideo Gel-
lius in capite. ij. & xx. post. M. Catonem in ofone quā vsus
ad milites cōtra galbam. earū indomitam libidinem enarrat.
Cuius verba recenseo. Mos erat senatoribus Romæ in cu-
riam cū preextatis filijs introire. Tñ cum i senatu res maior
quepiam cōsultata eaq; in diem posterū plata est, placuitq;
vt eam rē super qua tractauissent: ne quis enunciatet priusq;
decreta esset. Mater Papij pueri qui cū parente suo in curia
fuerat percunctata filium, quidnā in senatu patres egissent:
puer rñ dit tacendum neq; id dici licere: mulier sit audiēdi cu-
pidior secretū rei & silētiū pueri animūq; ei? ad iqrēdū euer-
berat qnt igit cōpressius violētiusq; tū puer matre vrgente
lepidi atq; festiui mēdacij cōsiliū caput. Astū in senatu dixit
vtrū videret, ex q; repub esse vn? ne vt duas vxores haberet
an vt vna apd duos nupta esset. hoc illa vt audiuit anim? cō-
pauescit: domo trepidās egreditur: ad ceteras matronas pue-
nit. Ad senatū postridie matrū familias caterua lachrymātes
atq; obsecrantes orāt: vna poti? vt duab; nupta fieret. q vt
vni duae. Senatores ingrediētes curiā q illa mulierem inrepe-
ries, & qd ibi postulatio illa vellet mirabantur. Puer Papius
i mediū curie progressus qd mater audire institisset, qd ipse
in q dixisset rem sicuti fuerat denarrat. Senatus fidem atq; in-
genū pueri osculatur, consultū facit: vt post hac pueri cum
patribus in curiam ne introeant, nisi ille vnus Papius atq;
puero postea cognomēnū honoris grā inditū. Pretextatus

Libidie oīa
animantia
excedit mu-
lier.

om̄ hūmā-
nū

ob tacendi loquendiq; in etate pretextata prudentiam.

Caput. VII.

Castitas.

Pauci aut
nulli casti.

Onagri me
dulla.

Castitas memorie conducens est virtus specialis contra venerea, sicut abstinencia circa cibos. Vel sicut Augustinus ait virtus sub iugo rationis impetui libidinis refrenans; vel est per edomitas vitiorum furias munda & honesta corporis habitudo: quae spiritus interiores & cerebri integritatem & memorie firmitatem conseruat. Huic sententiae Cicero assensum pulatur cum inquit. Si considerare volumus quae sit in natura hominis excellentia & dignitas. intelligimus quod sit turpe defluere luxuria: & delicate & molliter: quod honestum parce, continenter, seuerere, ac sobrie viuere. Hanc castitatem Cassiodoro referente. sex sunt quae inuolantam incorruptamque conseruat. Sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibito sensuum, raritas sermonis cum honestate, cuitatio opportunitatis personae loci & temporis. Huius igitur sumus amatores ut luculenter proficitur imperatori in. §. illud quoque melius arbitramur in autem. quibus. mo. natu. effi. legi. colla. vj. Pauci in aut nulli hac virtute insigniuntur: quos non genuina libido contaminet. l. distinc. C. quia sanctitas tua: ideo his temporibus hereses sopite beneficio immo maleficio onagri Martini reuiscunt & repullulant. Vsq; adeo ut sacerdotum & fratrum turba viriles thoros matrimoniaque publice (vidua gemente ecclesia) exposcere non vereatur. non fornicare ecclesia ut matrimonium separationem expostulent. Aduertant queso an virum luxurie pollutum & membris prurientem: regem regum & dominatorem dominatum (illotis ut aiunt manibus) tractare debeat: videantur. in. C. sacerdotibus. xxxj. distinc. & C. Recurrat. cum peccat ne infinitis canonum & legum rationibus (quas laconum breuitas auocat) xxxij. q. iij. Et si eat inficias. ut incosulte negat tanquam rationem neganti non respondendum. Nec me rapit admittit ratio quum Martinus Onagri naturam imitetur cuius (si Alberto fides prestetur) in libro animalium medulla podgram si fungatur: & eius sterces siccata tenuissimis pulueribus vino bibulum. scorpione morsum aut puerum veneficam curat: ne sci? videor si Lutherum puluer (quod absit nisi dicta siculorum gesseris) vaniora auocet) omnem heresim abdicaret: scio in quod ubi venenose loquacitatis somnum indormierit ad resipiscendum.

tero consurget: phrygum more.

Caput. VIII.

Crapula.

Crapula est immoderata cibi auaritia: vel inordinatus appetitus cibi vel potus. Quae inter cetera nocumta obliuionem & mentis priuationem parit. Hac acies ingenij prorsus retunditur: ingens luminis caligo offunditur: morbi, egritudines, & molestiae generantur: intellectus & memorie splendor vehementer obtenebratur: inficitur, foedatur. Adolecentiam sordida quadam illuue, & aspergine turpi polluit. contaminat. Audivissimos comedones & ventricolas: quod una comedunt patrimonium mensa. Satyricus taxat. Quis enim deficiente crumena Et crescente gula: manet exitus: aere paterno Et rebus meritis in ventrem, scenoris atque Argenti grauis & pecorum agrorumque capacem? Unde exclamat Hippocrates. viuendum esse temperate. Nam eos homines qui ventri ac gulae student: nunquam bene valere. neque longeuos esse posse autem: corumque animas nimio sanguine nimiaque sagina ita esse impeditas, ac si luto forent obuolutae. & Idcirco nihil tenue nihilque coeleste meditari posse. sed dumtaxat de patinis & foeda ventris ingluue. Vnde Satyricus. Multos sepe vides: quos saepe elusus ad ipsum Creditor introitum solet expectare macellum: Et quibus in solo viuendi causa palato est. Interea gustus elementa per omnia quaerunt. Nunquam animo precibus obstantibus: interius si Attendas magis illa iuuant quae plaris emuntur. Hieronymus. O miserrabiles quorum palatum non nisi ad preciosos cibos excitatur. Quocirca Mercurius Trimegistus in libro de potestate Dei: gulam hisce verbis detestatur Fugendum in primis hoc malum est ventris huius malorum omnium fomes. Hic Tyaneus Pythagoricus philosophus. ut inquit Philostratus, a carnum esu coepit abstinere: quod carnum comestio cum impura esset: tum mentis aciem perspectumque hebetaret. Terrestribus vero fructibus & holeribus vesceretur. pura esse dicens, quaecumque a terra daretur hominibus. Vinum autem purum apertam potionem esse praedicabat: verumtamen bono statui mentis aduersari: quod eius sublimem diuinamque partem aliquando peruer-

Claudij ce-
saris crapu-
la.

teret. Refert Suetonius Claudij Cæsarem cibi & vini vscq̃ adeo fuisse appetentē: & in tantam temeritatē ac mentis priuationem deuenisse, vt nec quis nec inter quos, quove tempore, ac loco verba faceret, scire ac cogitare existimaret. Is in foro verba propalans prandij amore captus qđ sacerdotibus salis amplissimū & lautissimū ex more apparabat: tribu- nali consulis & magistratibus desertis ad sacerdotum mē- sam perrexit: vnaq; discubuit: nec a triclinio abscessit, nisi vi- no captus ac madens, penna ori supino vomitus, gratia pro- uocandi adhibita fuit. Quāobrem mirę obliuionis fuisse tra- ditur: adeo vt rerum suarū inuēniens non esset. Nec Dionysij ty- ranni ciborū delectatio subicenda est: cui cum cœnat⁹ ne- gasset se delectatum esse in cibo, Respōdit coquus nō est mī- rum: quia condimenta deficiunt. Qui cū quæreretur: respon- dit. Labor, cursus, fames, sitis: talibus cū epulæ Lacedæmo- niorum cōdiuntur. Non imērito fugiēdam crapulam Sary- ricus asserbat cum inquit. Fuit vtile multis.

Pallere & toto vinum nescire Decembri.

Hec autē causat ebrietatem quam poete depingunt in formā mulieris habētis faciem transformatā. Caput simie. brachia & pectus leonina & inferiorem partem porcīnam. Hec men- tis exiliū inducit: & libidinem, puocat: ideo veteres ab esu carniū abstinēbant. xxxv. distinc. C. ab exordio. Nam vbi ebrietas, ibi libido & furor dominatur. xxxv. distinc. C. vter mero estuans cito spumat in libidinem. clerici tñ temulentia velut contagiosa peste sibi interdicerē debēt. C. ante omia. xxxv. distinc. Satis constat Tomyridis reginę filiū somno vi- noq; sepultū sua crapula interisse: nec aliter qđ intēperantia potus. Annibal Pœnus Aphros expugnare cogitauit: quos vino indulgētiore cognosceret. Cum em̃ vinum Mandra- gora infecisset: leui praelio ex industria cōmisso leuiter cessit. Omissis quibusdā sarcinulis vinoq; fugā simulabat. At bar- bari occupatis castris in gaudium effusi vinum immoderate hauriūt: & in modum defunctorū alterantur humi. Reuo- cans autē pedē Annibal, oēs obruncat, Sic crapula labi- tur Memoria pereuntq; multi non habentes modum in ci- bis & vino sumēdis. Et nō solum agrestium mētes fascinat: sed sacros musarum choros inuadit. Modus enim in omni

re & moderatio laudabilis vbiq; seruanda est. Nam vt canit Flaccus. Omnibus adde modum: mod⁹ est pulcherrima vir- tus. Vinum imodice sumptum vires enervat statumq; men- tis funditus euertit. Vnde prouerbij vice celebratur: vino sa- pientiam obumbrari. Propertius.

Vino forma perit: vino corrumpitur ætas.

Vino sæpe suum nescit amica virum.

Quam ob causam solebāt censores Romani vīnosos senatu amouere. Et apud Homerum. Hector nō vult sibi vinū asser- ri ne enervetur: neue anim⁹ suus ac robur eius elanguescat. Platonica lex iubet magistratus quo tpe rem publicam ad- ministrant vino abstinere. Idem Aristoteles. Eusebi⁹ & ma- xianus medicorū Galenus, laudant Carthaginensiu legem qua nullus in militiā & castrensibus rebus occupat⁹ vinum vilo tpe gustare pmittitur. sed toto militie tpe aquā bibere. Vitem Anacharsis tres vuas ferre dixisse fertur. Vnam volu- ptatis. vnde extat Maronianum hemistichium. Adsit lætitię Bacchus dator. Hinc Lyeus vocabulo græco appellat⁹ Baco- chus, qđ mentē corpusq; dissoluat. Huc accedit illud Flacci ad Placum. Nunc vino pellite curas. Sed am ebrietatis. Tero- tiam mœroris. Vnde Horatius. Nocet emptā dolore volup- tas. Apuleius ait quatuor esse crateras vini: quarū prima ad sitim pertinet. Sedā ad hilaritatē. Tertia ad voluptatē. Quar- ta ad insaniam. Vinum libidinis incēdium esse inquit Hiero- nymus p̃cipiens virgini Eustochio vt vinum fugiat pro ve- neno. Vnde Pelignus poeta ait.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Idco non inscienter fabulata est poetarum antiquitas Prias- pum ex Libero patre & Venere esse genitum: cum hi qui vi- no indulgēt sint in Venerem propensiores. Androcides ad Alexandrū Magnū scribens, his eius intemperantiā verbis increpat. Vinum potaturus Rex memento te sanguinem ter- re bibere sicuti em̃ venenum est homini cicuta: ita & vinū. Quibus præceptis ille si obtemperasset, in temulētia amicos non interemisset.

Caput Nonum.

Temperantia, vt Ciceroni placet, est rationis in libido- nem atq; alios impetus animi summa & moderata do-

G in

Temperantia.

Masiniſſe
teperantia.

Romanorū
modus vi-
uendi.
Octauij au-
guſti i cibo
& potu par-
ſimonia.

Thyrſus &
galaſtuce.
Lacedæmo-
niorū tepe-
rantia a Ro-
manis emu-
lauit.

Malo ipſe
re hñtib⁹ au-
rū q̄ auro.
Cyrī in po-
tu parſimo-
nia.

Ego em̄ bi-
bi quantū
volui.

minatio. Quæ non tam cibi & potus & rei venereꝝ apud ve-
teres Romanos domestica ſolum obſeruatiōe ac diſciplina:
ſed publica animaduerſione legumq; cōplurimum ſanctio-
nibus cuſtodita eſt, vt Maſiniſſe teperantia frugalitas teſta-
tur, qui cū centeſimum ſux ætatis annum ageret, vel ambu-
lans ſolum in meridie ante tabernaculū, vt ſuos milites tem-
perantia exemplo formaret, cibum ſumere ſolebat. Ad hāc
venerandam canſtiem cū ſanitatis comes teperantia p̄duxe-
rat. Romanos Plinius pulte inquit non pane longo t̄p̄e vi-
xiſſe. Valerius quoq; ait adeo continentia attentos fuiſſe, vt
frequenti⁹ apud eos pulis vſus q̄ panis eſſet. Nec minus
Octauij Auguſti tam in potu q̄ cibo laudatur parſimonia:
vini quippe natura fuit parciſſimus. Scripto prodidit Cor-
nelius Nepos, cum in caſtris apud Mutinam eſſet, non am-
plius in cœna ter bibere ſolitum: p̄ portione ſumebat panē
p̄ ſuſum aqua frigida, aut cucumeris fruſtum, vel laſtucula
thyriſim, vel pomum ſucci vinoſioris. Secundas a Romanis
cōtinentia & frugalitatis partes. Spartana ciuitas obtinuit
quæ ſeueriſſimis inquit Valerius. Lycurgi legibus obtempe-
rans aliquādiu ciuium ſuorū oculos a cōtemplanda Aſia re-
traxit: ne illecebris eius capti ad delicatius vitæ genus prola-
berentur. Audierant em̄ lautitiā inde & immodicos ſume-
ptus omniaq; non neceſſaria voluptatis genera fluxiſſe.
Curius maximū Romanæ frugalitatis exemplū ingens au-
ri pōdus ſibi a Sannitibus oblatum aſpernatus rapas in caſi-
no ligneo comedebat inquit. Malo hæc in fiſtilibus meis
edere. q̄ me diuitem eſſe. Vnde Iuuenalis. Curius paruo q̄
legerat horto, Ipſe focis breuibus ponebat holuſcula, quæ
nunc. Squalidus in magna ſaſtidit compede foſſor.
Cyrus ſenior cum ad hoſpitē diuertiffet: rogaretq; quid cœ-
næ ſibi apponi velle: reſpondit panem tm̄: & ſperare ſe ppe-
ſtitem aq̄ riuum cœnaturum. Piſo in annalibus apud Gel-
lium auctor eſt Romulū magna cibi & potus vſum teperan-
tia: eūq; ad cœnam vocatū ibi non multū bibiſſe quia poſtri-
die negociū haberet. Obſcientib⁹ vero multis Romulo: ſi
oēs iſtud faciant vinū vilius fore: ait, Immo carū, ſi quātum
quiſq; volet bibat. Ego em̄ bibi quātum volui. Hāc in mulie-
res legē tulit Romulus: vt ſi q̄ domi vinum biberit: ipſam vt

adulteram necato. Pytacus Mytileneus ebrios cum pecca-
rent: duplici incōmodo afficiēdos per leges ſtatuit: vt tem-
lentiam cauerent. Temperantia em̄ ſenſuū acumen operatur
egritudinē fugat ſicut moderata reſectio: ſufficientia quippe
cum nutrimento & ſoſpitem ſimul p̄creat, & voluptatem
abundantia vero morbū facit & moleſtias ingerit & egritu-
dines generat. C. nihil em̄ de cōſecra. diſtin. v. Marcus Api-
tius altiffimus nepotum oim gurges multas myriadas luxu
auidiſſime cōſumpſit. Accuſatur a Cicerone Marcus Anto-
nius. q̄ in ſenatu ſœda ciborū ingluuie turpē ſit frequenter
paſſus orexim. Veteres vt orexim excitarent, aſſatim bibere
ſolebant: deinde euomere. Vnde Martialis in Gaurū. Quod
vomis Antoni. q̄ luxuriaris Apici. Scribit Cato: p̄p̄inuos
ſœminis oſculū dare ſolitos vt an temetū olerent experiren-
tur: vxoremq; p̄p̄iam ab Egnatio quodā Romano q̄ vinū
dolio bibiſſet interemptā fuiſſe: eumq; cēdis a Romulo abſo-
lutū. Fabius in annalibus ſcripſit matronā a ſuis inedia mor-
ti coactā q̄ loculos in quibus erant clauē cellę vinarie reſi-
gnafſet. Viuebātq; ea tepeſtate mulieres abſtemie. & viri ab-
ſtemi. Vñ rogatus Anachariſis Scythia quo pacto quis abſte-
mius fieret. ſi ebriorum inquit motus & animi furorem ante
oculos ponat. Et vtinam contigiſſet Clytoriū lacū Rhegini
p̄mōtori n̄ras ablucere terras. De quo canit Ouidius.
Clytorio quicunq; ſitim de fonte leuabit.
Vina fugit gaudetq; meris abſtemius vndis.
Plato cum in Siciliā nauigaſſet. p̄fuſiorem Syracuſarū men-
ſarum apparatus luxū & lautitiā poſus ſe monſtrū in Sici-
liā vidiſſe ad ſocios ſcripſit: q̄ hoīem bis in die comedentem
& ſaturum fieri viderat. Complures olim parſimonia clare
tunt: inter quos Anachariſis phīs annumerandus eſt: qui p̄
potu ſola aqua legiſ vſus: & adeo oēm intemperantiā exhor-
tuiſſe: vt ſtatuas emeruerit. Vnde Iuuenalis alludēs. Quid fa-
cis in pagina ſublimis carmina cella. Vt dignus venias hede-
tis & imagine macra. Similiter Timotheus cū apud Platonē
cœnauiffet: eoq; cōuſo parſimonia philoſophica delecta-
tus eſſet: occurrenti poſtridie Platonē inquit: vñ cœnæ nō
ſolum impræſentiarū: ſed etiā poſtero die ſucundę ſunt ſan-
tatemq; nō mediocrem nobis aſſerūt. Nam vt Galenus ait.

Crapulenti

Mos anti-
quus.

Tediū vini
generat.
Plato homi-
nem bis co-
medētē mō-
ſtrum voca-
bat.

Phōrum p̄-
ſimonia.

Cicero.

Aureliani i
peratoris
medicina.
Modus vi
uendi Pytha
goræ.

Lucretie ca
stitas.

Spartanæ
viginu pu
dicitia.

Oci defici
tutio.

Animus adipe & sanguine suffocatus celeste aliquid præ
uidere nequit. Cui astipulat Ciceronianum illud. Mente quā
dem recte uti nequimus multo cibo & potione repleti: quia
ut Gregorius testat. Dum veter ingluuie tendit, virtutes ani
mi luxuria destruuntur. Asclepiades cibi & vini parsimoniā
humanæ incolumitatis plurimum conducere & saluberrimā
esse asseuerat. Refert Iulius Capitolinus Aurelianū impera
torem cū ægrotaret nunq̃ medicū vocasse: sed sola inedia
morbi dolorē vicisse. Idem factitasse legitur Vespasian⁹: qui
inediā vnus dies p̃ singulos mēses interponere solitus erat.
Studium Pythagoræ circa omnē temperantiā fuisse legi
t: qui holusculis & fruge vesceretur: carnibus abstinebat: ca
stus in patrimonio vixit: duxit cēlibatum. Dāmā filiam ad
virginitatis votū ppetuūq̃ cādorē iduxit. Dāmā vero casti
Pythagoræ filia virginitatē seruauit: & virgines ea tēpestate
edocuit: q̃s viginatū voto firmauit. Lucretia vero violatē
castitatis pferre non valens iniuriā, ferrū per pectus adegit.
Sed ea viriliores Spartanæ virgines fuisse leguntur: q̃ cū nu
mero quinquaginta sacrificia causa ad Messenios hospitali
tatis gratia a parentibus missæ essent in eas tāta libidinis im
patientia flagrauerunt Messenij, vt violato hospitalitatis iu
re eas ad stuprum poscerent: & tādē mortis penam minan
tibus si non acquiescerent, mori maluerunt oēs q̃ vna sola
violata pudicitia superuivere. Ob eam itaq̃ temperantiā
cibi potus & rei venereq̃ omnes & ingenij acrimonia & sa
gacitate plurimum valere.

Caput Decimum.

Ocium est vacatio a labore, quæ animū deprauat: & vi
res corrumpit, de quo Seneca. Emollit ocium vires sio
cut rubigo ferrū. Fax immota torpet, ignemq̃ agitata resti
tuit. Oci reddendam esse rationem aiebat Cato. Apelles plo
ctor eximius nullam diē horam absq̃ pictura prætermittē
bat. Vnde puerbū fluxit. Nulla dies sine linea. Oci vacare
non debem⁹. xxvj. q. vij. C. non licet. et. l. j. de vetera. lib. xij.
C. Sumus em̃ ex omni verbo ocioso rōnem reddituri. In die
iudicij tremenda. xxij. q. v. C. quotiens. Vnde Hieronymus
ad Rusticū monachum octo torpētē scribēs inquit. Nūq̃
de manu tua vel oculis tuis liber psalterij dicebat: facito ali

quid operis vt varijs negotiorum afflictiōibus te occupatū
offendat diabolus. C. nunq̃. de consc. disti. v. Non in ipso in
ociū omnimode dānarum in volo. nam in discēdis artibus
ocium est accomodandū. I. artifices. de excusa. an. h. l. x. C.
Plinius omne tēpus absq̃ studio perire dicebat. Soporē li
bidinū fomites nutrit: varijsq̃ criminū cogitationibus mor
talium mētem deformē reddit. Vnde Lucanus. Variam dant
ocia mentē. Ignauos homines & languorē marcescentes: qui
vitam in ganeis & popinis. alijsq̃ illecebrois locis silentio
transigebant. Atheniēses in forum ptrahebant: eosq̃ vt facti
uorosos supplicio pledebāt. Studio & industriæ virtutibus
q̃ inimicū videtur: libidinē suscitāt: libido cerebrī euacuatio
nem: cerebrī euacuatio memoriā debilitat, & pene dissol
uit. Vnde illud Ouidianum.

Cernis vt ignauum corrumpunt ocia corpus:
Et vitium capiant nū moueantur aque.
Ita memoria nisi exerceatur confestim tabescit: solitoq̃ vi
gore destituitur. Præterea Phis tria pueris necessaria aiebat:
ingenium, disciplinā, & exercitacionē. Cui astipulat Quinti
lian⁹ p̃cipiens memoriā exercitacione redigendā: ne no
bis discamus ignorare. Valerius Maxim⁹ lib. vij. refert. Ap
pium Claudiū crebro dicere solitū: negotium populo Ro
mano melius q̃ ocium cōmitti: nō qui ignoraret q̃ iucū
tranquillitatis status esset: sed q̃ animaduertēret p̃potētia
Imperia agitatione rerū ad virtutē capeffendā excitari: nō
miq̃ quiete in desidiam resolut. Vt igitur breuiter resoluā
tur, duplex ocium inuenitur. Vnū philosophicum. Alterū vul
gare. Philosophicum est, cū animus oibus curis seclusis, soli
rei literariæ incūbit. Vulgare est, cū desidiam & inertia ab ho
nesta exercitacione desistimus. De quo Seneca. Ocium sine
studio mors est, & viui hoīs sepultura. Ideo Hieronym⁹ san
cte admonebat occupandum esse bonis rebus ingenium: &
sancte conuersationis vsus altius inserēdos. Ociosus enim,
vt Senecæ vocabulo utar, nō sibi viuit: sed quod turpissimū
est, ventri & somno. Tantam igitur obliuionē ac inertiam mē
tibus superinducit: vt letheis aquis submersa & pene viribus
exhausta mens mortalitū videat. De quo perbelle canit Ma
rianus. Homini labor vtile semper.

Oci dispes
dum.

Ouidius.

Ocium du
plex.

Artis memoratiue.

Calcar erit: signi pigros rubigine sensus
Ocla corrodunt, sopitacq; pectora torpor
Noxius obliquat: ferrum si transit in vltus
Assiduos splendore micat: vultuq; nstenti
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longa quies ferit, fuscatur & atram
Vertitur in scabiem, celeriq; absuntur xuo.

Caput Vndecimum.

Laboris de
finitio.

Labor est functio quædā vel animi vel corporis gra-
uoris opis vel muneris. Eo memoria augetur, sensus
interiores assiduitate firmanur. Eo merces felicitatis diuine
comparatur. C. ieiunū. de conse. distin. v. omnia vincuntur.
De quo perbelle canit Poeta. Labor omnia vincit.
Improbis, & duris vrgens in rebus egestas.
Generosos em animos labor nutrit: laborem si renuas par-
uo æstimandus es: non em est viri laborem subterfugere: nā
homo natus ad laborē: vt auis ad volatum. Nihil em infello-
cius est (vt ait Democritus) eo cui nil aduersi cōtingit. In-
dignus visus est a quo vinceretur aliquā Fortuna: q̄ ignobis-
simum quēq; refugit. Ignem experitur in Mutio Scæuo-
la: qui purpuratum (vt canit Liuius) p̄ rege deceptus occlo-
dit: apprehensus & ad regem p̄ductus dexteram (q̄ in nece
errauerat) artis iposuit. De quo epigramaticus Poeta.

Sequolæ in
patriam as-
mor.

Dum peteret Regem decepta satellite dextra,
Iniecit sacris se peritura focis.

Vrere quā potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.

Maior deceptę fama est & gloria dextrę.

Si non errasset, fecerat illa minus.

Paupertatem in Fabricio qui atebat se malle imperare habē-
tibus aurū q̄ se diuitem fore. Venenum in Socrate, qui cum
de Atheniensibus dñs sinistre sentire, falso accusaretur, cicu-
tam in carcere haurire nō expauit. Vnde Iuuenalis. Inopem
vidistis Athenę. Nil præter gelidas ausę conferre cicutas.
Mortem in Catone qui se vtiq; interfecit ne viuus in man-
Gesaris incideret. Nō igitur imerito Lycurgi leges laborib⁹
iuuentutem erudiere, venando, currendo, algendo, estuando.
Iustus em labos honoribus, præmijs, splendore, decora-
tur vt Diogenis: q̄ in ætate sese in feruida arena volutabat.

Catonis cō-
stantia.

Liber. III.

Fo. 30.

hyeme vero statuas nūc perfusas complectebatur, omni ex
parte se ad laborū tolerantiam exercens. Censebat em se sciē-
tiam bonaq; animi nācisci non valere: nisi se labori deuoue-
ret. de quo Horatius sermonum primo. Nil sine magno Vita
labore dedit mortalibus. Hūc cum Alexander Corinthum
appulsus in crepidine apricatē offendisset nō salutat⁹ ad
eum accessit: rogans an rei cuiuspiam egeret. Minime quidē
inquit: velim paululum a sole abis. Apricanti em officerat.
Quo audito facile animaduertit Alexander quanto felictor
esset Diogenes in illa paupertate: quia nihil cuperet: q̄ ipse
esset qui multa appeteret. De quo scite refert Satyric⁹. Aquil-
nas. Sensit Alexander testa cum vidit in illa Magnū habita-
torem quanto felictor hic qui Nil cuperet totū q̄ qui sibi po-
sceret orbē. Cōpures labore & vigilia memoriā firmarū:
inter q̄s Leōtin⁹ Gorgias anumerad⁹ est: q̄ cū a fessa senectu-
te p̄meretur ab eo q̄ q̄eret cur tā diu vellet esse i vita. Nil ha-
beo inquit quod inculem senectutem. Ex terū q̄tum natura
studio & labore valeat mēoria, vel Themistocles testis: quē
vnum intra annum optime locutum esse Persice cōstat. Vel
Mitridates: qui duas & viginti linguas calluit. Vel Crassus
ille diues: qui cum Asiæ p̄fesset, quinq; Græci sermonis disse-
rentias tenuit. Vel Cyrus: quem oīni militum nomina tenuit.
Iste creditum est. Si quis tamen vnā maximāq; a me artes
memoriæ quærat (vt operi extremam manū imponam) ex-
ercitatio est. & labor, multa ediscere, multa cogitare, & si fice-
ri potest quotidie q̄ plurima ex proprijs & alienis monumē-
tis memoriæ cōmendare. Quod vix fieri pōt locorū & imae-
ginum cognitione postergata: cum hoīm memoria aqueo
fluxu ac imbecillitati nature subiiciatur. vulga. l. peregre. de
ac. posse. ff. Hec tamen nature & non hominis vitio est ascri-
benda. l. ij. §. si quid autē. de vete. iu. enuc. c. Hæc omnia ma-
gne doctrine viri duximus esse sancieda: vt nemini maneat
incognitus fidelium nostrarum vigiliū labos. l. vnica. §. fin.
de cadu. tollē. c. vbi si qd crudū & impremeditatū qd iuris
eq̄tarē vel Demostenis lucernā nō redoleat cōperiat⁹, iuue-
tuti est ascribendū. Meliora tñ fore spero q̄ deinceps scribā,
Nam q̄ in pomis est (si Plinio fides prestetur) tridē esse in
ingenijs diuideo: q̄ cū dura, nascūtur (natura dominante)
post fiunt mitia & iucūda, suiq; dulcorē p̄stant. ¶ Finis.

Diogenis
labor.

Nil sine ma-
gno vita la-
bore dedit
mortalibus

Nil habeo
q̄ inculem
senectutem

Artis mēo-
riæ exper-
menta.

Iodocus Badus Ascensius Guillelmo Lepori
viro lepidissimo & sane docto. Salutem.

Ecce facis Lepus vigilatissime, & minime ab la-
bore fugax, qui eam potetiam nature (mem o-
riam dico) qua humanis studijs in hac morta-
litate maxime opus est, & sine qua ceteras fru-
stra exerceas, ita argutissimis præceptis cano-
nibus atq; institutionibus tuis instauras, iuuas, adauges, vt
sicut deperdita fuerit, sartâ te fam, integramq; restituas: imo
tatus (opinor) rerum oim opificem optimû maximû Deû,
qui quo tanti thesauri nobis curam, vigilemq; asseruatione
indisceret, in vltimo capitis conclaus eandē collocauit. Quâ
rem si nullus doceret, natura ipsa satis moneat. Siquidem sic
qua excogitare atq; inuenire noua molimur, cœlo frontem
obuertimus, vt in sensus cômuniis armarium lumē infundat
suum; Sin reminisci veterum ac prius cognitiorum, occipit
vt eam quoq; partem cœlestis illa virtus adiuet. Quo circa
omnes etiam sensus collocati sunt in capite: quod eadem
natura vni homini sublime dedit, cœlûq; videre iussit.
Perge igitur atq; totis animis in ista incumbere stu-
dia, quæ vt auditoribus tuis ingentia com-
moda, modo prudenter eis vtantur.

ista tibi nō vulgarem laudem fa-
mamq; parient. Vale.

1521. 17. Kal.

Octobr.